

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

с. Тюлячи

КАРАР

« 6 » *февраль* 2026ел№ *15*

Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының 2021 елның 30 декабрдәгә 336 номерлы карары белән расланган «2021-2027 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы мәдәниятен үстерү» муниципаль программасына үзгәрешләр керту турында

«Гавами хакимиятнең бердәм системасында жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2025 елның 20 мартындагы 33-ФЗ номерлы Федераль закон, «Мәдәният турында» 1998 елның 3 июлендәгә 1705 номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә, Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты

КАРАР БИРӘ:

1. Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының 2021 елның 30 декабрдәгә 336 номерлы карары белән расланган «2021-2027 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы мәдәниятен үстерү» муниципаль программасына (13.12.2022 № 268, 14.12.2023 № 201, 29.12.2024 № 185 карарлары редакциясендә) түбәндәгә үзгәрешләрне кертергә:

1.1. Муниципаль программаның исемен түбәндәгечә үзгәрттергә: «2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы мәдәниятен үстерү».

1.2. Муниципаль программага кушымта нигезендә үзгәрешләр кертергә.

3. Әлеге карарны «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәгә Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүматы порталында түбәндәгә адрес буенча: <http://pravo.tatarstan.ru> һәм Теләче муниципаль районының рәсми сайтында: <http://tulachi.tatarstan.ru> бастырып чыгарырга.

4. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты Житәкчесенең социаль мәсьәләләр буенча урынбасары Д.С. Гыйниятуллинга йөкләргә.

Житәкче

И.Х. Хәмидуллин

Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районы
Башкарма комитетының
2021 елның «30» декабрендәге
336 номерлы карарына
(« 6 » 02 2026 № 15
карар редакциясендә)
кушымта

«2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы
мәдәниятен үстерү» муниципаль программасы

Программа паспорты

Программаның атамасы	2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы мәдәниятен үстерү (алга таба – Программа)
Программаны эшләү өчен хокукый нигез	- 2008 елның 30 декабрендәге үзгәрешләр белән 1993 елның 25 декабрендәге Россия Федерациясе Конституциясе; - «Мәдәният турында Россия Федерациясе законнары нигезләре», «Китапханә эше турында», «Мәгариф турында» 1992 елның 9 октябрендәге 3612-1 номерлы Россия Федерациясе Законы; - 1992 елның 6 ноябрендәге Татарстан Республикасы Конституциясе; - «Мәдәният турында», «Китапханә эше турында», «Халык һәм сәнгать һөнәрләре турында», «Милли-мәдәни автономияләр турында» 1998 елның 3 июлендәге 1705 номерлы Татарстан Республикасы законнары (2013 елның 9 декабренә үзгәрешләр белән) - «Гавами хакимиятнең бердәм системасында жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2025 елның 20 мартындагы 33-ФЗ номерлы Федераль закон, мәдәният өлкәсендәге норматив-хокукый актлар нигезендә эшләнгән һәм Теләче муниципаль районының мәдәни потенциалын саклап калу, район халкының мәдәни тормышта катнашу ижади сәләтләрен алга таба үстерү өчен шартлар тудыруга юнәлдерелгән
Программаны эшләүче	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеге (алга таба - Мәдәният бүлеге)
Программаның заказ бирүчесе	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты
Программаны башкаручылар	Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеге, Теләче муниципаль районы мәдәният бүлегенә караган учреждениеләр
Программаның максаты	1. Мәдәни үзенчәлекне саклау һәм һәр шәхеснең мәдәни һәм рухи потенциалын үстерү һәм тормышка ашыру өчен шартлар тудыру. 2. Мәдәният һәм сәнгать өлкәсендә күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатын һәм төрлеләгән арттыру, мәдәният учреждениеләре эшен модернизацияләү өчен шартлар тудыру. 3. Һәр шәхеснең мәдәни һәм рухи потенциалын тормышка ашыру мөмкинлеген тәмин итү. 4. Тармакны мәгълуматлаштыру.

	<p>5. Сэнгать белеме системасын модернизацияләү һәм мәдәният һәм сэнгать өлкәсендә кадрлар эзерләү.</p> <p>6. Теләче муниципаль районының республикада уңай мәдәни образы булдыру.</p> <p>7. Теләче муниципаль районы мәдәният тармагын үстерү, районның социаль-иқтисадый үсешенә перспектив бурычларын хәл итүдә мәдәниятнең ролен күтәрү өчен шартлар тудыру, Теләче муниципаль районы халкын тәрбияләүдә, агартуда һәм ял итүне тәмин итүдә мәдәниятнең ролен көчәйтү.</p> <p>8. Мәдәният учреждениеләре күрсәтә торган муниципаль хезмәтләрнең сыйфатын арттыру.</p> <p>9. Гражданнар, жәмгыять һәм дәүләт мәнфәгатьләрендә архив эше белән идарә итү</p>
Программаның төп бурычлары	<ul style="list-style-type: none"> - халыкта милли горурлык, гражданлык һәм патриотизм хисен тәрбияләүгә юнәлтелгән мәдәният һәм сэнгать чаралары нигезендә эхлакый һәм рухи кыйммәтләр формалаштыру; - мәдәният һәм сэнгать учреждениеләренә матди-техник базасын, аларның техник жиһазланышын, ныгыту, яшь талантларны ачыклау һәм аларга ярдәм итү; - музей фондын саклау, тулыландыру, өйрәнү һәм экспонацияләү; - китапханәләргә мәгълүматлаштыру, китапханә эшен алга таба үстерү; - клуб формированиеләренә, үзешчән коллективларның сыйфатлы үсешен (башкару осталыгын) тәмин итү; <p>архив фонды документларын һәм башка архив документларын саклауны, исәпкә алуны, туплауны һәм алардан файдалануны тәмин итү</p>
Программаны тормышка ашыру сроклары	2021-2028 еллар
Ярдәмче программалар исемлеге	<ol style="list-style-type: none"> 1. «2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында музей эшен үстерү» ярдәмче программасы; 2. «2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында китапханә эшен үстерү» ярдәмче программасы; 3. «2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында мәдәни-ял эшчәнлеген үстерү» ярдәмче программасы; 4. «2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында мәдәният өлкәсендә чаралар үткәрү» ярдәмче программасы; 5. «2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында архив эшен үстерү» ярдәмче программасы
Программаны финанслау күләмнәре	<p>2021-2028 елларда Программаны финанслауга барлыгы 855732,81 мең сум каралган, шул исәптән еллар буенча:</p> <p>2021 ел – 64655,41 мең сум;</p> <p>2022 ел – 75101,02 мең сум;</p> <p>2023 ел – 80928,44 мең сум;</p> <p>2024 ел – 91737,52 мең сум;</p> <p>2025 ел – 143701,22 мең сум;</p> <p>2026 ел – 122488,70 мең сум;</p>

	<p>2027 ел – 132933,30 мең сум; 2028 ел – 144187,20 мең сум. 2021-2028 елларда Программаны финанслауның гомуми күләме республика бюджеты хисабына 43331,16 мең сум тәшкил итә, шул исәптән еллар буенча: 2021 ел – 7271,10 мең сум; 2022 ел – 14897,69 мең сум; 2023 ел – 985,24 мең сум; 2024 ел – 5198,46 мең сум; 2025 ел – 14978,67 мең сум; 2026 ел – 0,00 мең сум; 2027 ел – 0,00 мең сум; 2028 ел – 0,00 мең сум. 2021-2028 елларда Теләче муниципаль районы бюджеты хисабына Программаны финанслауның гомуми күләме 812401,65 мең сум тәшкил итә, шул исәптән еллар буенча: 2021 ел – 57384,31 мең сум; 2022 ел – 60203,33 мең сум; 2023 ел – 79943,20 мең сум; 2024 ел – 86539,06 мең сум; 2025 ел – 128722,55 мең сум; 2026 ел – 122488,70 мең сум; 2027 ел – 132933,30 мең сум; 2028 ел – 144187,20 мең сум. Программаны финанслау күләме фаразланган характерга ия һәм чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Теләче муниципаль районы бюджеты турында Теләче муниципаль районы Советы карары нигезендә төгәлләштереләчәк</p>
Программаны тормышка ашыруны контрольдә тоту һәм идарә итү системасы	Программаны гамәлгә ашыруны агымдагы идарә итү Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының территориаль үсеш бүлеге тарафыннан башкарыла
Программаны гамәлгә ашыруның көтелгән соңгы нәтижәләре һәм социаль-икътисадый нәтижәлелек күрсәткечләре	<ul style="list-style-type: none"> - мәдәният өлкәсендә хезмәт күрсәтү сыйфатын яхшырту, аларның заманча таләпләргә һәм Теләче муниципаль районында яшәүче һәр кешенең ихтыяжларына туры килү-килмәве; - мәдәни-ял итү чараларына килүчеләр санын арттыру; - китапханәләргә килүчеләр санын арттыру; - һәвәскәрләр берләшмәләре эшендә катнашучы халыкның өлешен арттыру; - муниципаль учреждениеләр, эшмәкәрлек һәм башка төр эшчәнлектән кергән акча күләмен арттыру

I. Программа хәл итүгә юнәлдерелгән проблеманың характеристикасы

Бүгенге дөньяда мәдәният кеше тормышының мөһим состав өлеше һәм прогрессның төп факторларының берсе буларак торган саен ныграк чыгыш ясый, аның иң мөһим шарты-барлык эгъзаларының һәрьяклап һәм гармонияле үсеше һәм аларның ижади мөмкинлекләрен тулырак ачу нигезендә жәмгыятьнең рухи потенциалын даими үстерүне тәэмин итү. Әгәр халыкның мәдәнияткә ирешүе һәм мәдәни тормышта катнашуы Мәдәни сәясәтнең бер-берсен

тулыландыра торган, аларның нәтижеләренең үзара йогынтысында кабул ителә торган төп элементлары булса, гуманистик кыйммәتلәр нигезендә бөтен жәмгыятьнең рухи һәм мәдәни дәрәжәсен күтәрү мөмкин була. Мәдәни байлыктардан һәркем файдалана алырлык булуны тәмин итү, мәдәният өлкәсендәге хезмәтләрнең сыйфатын һәм төрлеләген күтәрү районның мәдәни сәясәте бурычларының берсе булып тора.

Район мәдәният учреждениеләре эшчәнлеге сонгы елларда мәдәни эшчәнлекнен социаль нәтижеләлеген арттыруга, халык өчен мәдәни хезмәтләрнең үтемләгән арттыруга юнәлдерелгән.

Авыл мәдәниятен саклау һәрвакыт дәүләт мәдәният сәясәтенең өстенлекле юнәлешләренең берсе булды, бу тармакның күп кенә норматив һәм программ документларында чагылыш тапты. Россия Федерациясе Мәдәният министрлыгы каршындагы Мәдәният буенча Координация советы карары белән (17.09.2010) Россия Федерациясе субъектларының башкарма хакимият органнарына авыл мәдәниятен үстерүгә юнәлдерелгән төбәк максатчан Программаларын эшләү һәм раслау йөкләнде.

Россия Федерациясе Хөкүмәте Рәисе В.В. Путинның 2011 елның 15 ноябрәндәге 22.11.2011 № ВП-П12-8267 авыл интеллигенциясе форумы эшендә катнашу йомгаклары буенча йөкләмәләр исемлегенә 2 пункты белән Россия Мәдәният министрлыгына «Россия мәдәнияте» дәүләт программасы кысаларында Россия Федерациясе субъектлары белән берлектә авылның заманча инфраструктурасын үстерү, мәдәният учреждениеләренең техник базасы, китапханәләренә интернет белән тәмин итү, матди яктан модернизацияләүне дә кертеп, чаралар күрү йөкләнде.

Гамәлдәге социаль инфраструктураны модернизацияләү һәм үстерү зарурлыгы, халыкның ихтыяжларын тулысынча канәгатьләндерү критерийларынан чыгып, авылның мәдәни потенциалын саклап калу һәм арттыру кирәклегенә 2020 елга кадәр чорга Россия Федерациясенең озак сроклы социаль-иқтисади үсеш концепциясе, 2020 елга кадәр чорга Россия Федерациясе Авыл территорияләрен тотрыклы үстерү концепциясе белән билгеләнә.

Музейлар, театрлар, китапханәләр, ижади клублар эшенә, шулай ук кечкенә шәһәрләрдә мәдәният үсеш дәүләт программасы проекты эшләүгә аерым игътибар кирәклегенә Россия Федерациясе Президенты В.В. Путин үзенең «Гаделлек төзелеш. Россия өчен социаль сәясәт» дигән авторлык мәкаләсендә күрсәтте. Россия Федерациясе Мәдәният министрлыгы каршындагы Мәдәният буенча Координация советының 04.04.2012 карарының 2.2 пункты белән Россия Федерациясе субъектларының башкарма хакимият органнарына 2012 елның 1 июненә кадәр Россия Федерациясе Мәдәният министрлыгына кечкенә шәһәрләр мәдәниятен үстерү концепциясе проектына тәкъдимнәр жиберү йөкләнде.

Мәдәният бүлегенә бурычы-мәдәнияткә ярдәм итү һәм аны үстерү генә түгел, ә безнең районда аның тарихы давамында барлыкка килгән мирасны, мәдәни потенциалны саклап калу да.

Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлегенә тарафыннан иң яхшы традицияләрен саклап калу һәм үстерүгә юнәлтелгән чаралар уздырыла, шуның нәтижәсендә районның мәдәни тормышы якты һәм бай.

Шул ук вакытта, район мәдәниятен үстерүдә житди проблемалар бар. Мәселән, мәдәният учреждениеләренең матди-техник базасы, инструментлар белән тәмин ителеш, заманча техник чаралар аерым игътибар таләп итә. Авыл мәдәният йортлары һәм авыл клублары капитал ремонтлар, реконструкция, жиһазландыру, шулай ук авыл халкы өчен мәдәни чаралар оештыру һәм үткәрү өчен даими ярдәмгә мохтаж. Мәдәният учреждениеләренең тулы көч белән эшләве өчен, түгәрәкләр һәм кызыксыну клублары өчен уңайлы шартлар тудыру, сәхнә киёмнәре, концерт костюмнары, саклау-яңгың сигнализация системаларын урнаштыру эшләрен башкару һ.б. кирәк.

Программа мәдәният учреждениеләренең финанс ярдәме һәм эшчәнлегенә тотрыклылыгын гарантияләүче чаралар системасын күздә тоту. Шулай итеп, Программа

мәдәният үсешенә төп бурычларын хәл итү максатыннан тармакны эзлекле модернизацияләүгә юнәлдерелгә тиеш.

Яңа мәгълүмати технологияләр нигезендә муниципаль китапханәләрнең мәгълүмат базасын үстерү, кулланучыларга уңайлы хезмәт күрсәтү өчен шартлар тудыру зарурилыгы туды.

Коллективларның гастрольләрдә йөрүләрен оештыру, башкаладан читтә узучы төрле фестивальләрдә һәм конкурсларда катнашу өчен финанс мөмкинлекләре юк.

Авыл мәдәният йортлары һәм авыл клублары капитал ремонтлар, реконструкция, жиһазландыру өчен даими ярдәмгә мохтаж. Шулай ук район халкы өчен мәдәни чаралар оештыру һәм үткәру өчен.

Программа финанс ярдәмен һәм мәдәният учреждениеләре эшенә тотрыклылыгын гарантияләүче чаралар системасын күздә тоту.

Шулай итеп, программа мәдәни үсешнең төп бурычларын хәл итү максатында тармакны эзлекле яңартуга юнәлдерелгә тиеш.

II. Программаның төп максатлары һәм бурычлары, аны гамәлгә ашыру сроклары, шулай ук аның үтәлешен чагылдыручы максатчан индикаторлар һәм күрсәткечләр исемлегә

«2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы мәдәниәтен үстерү» муниципаль озақ сроклы Программасының максатлары Татарстан Республикасы дәүләт программасының өстенлекләренә нигезләнгән.

Мәдәният һәм сәнгать өлкәсен тотрыклы үстерү өчен кирәкле шартлар тудыру белән беррәттән, районның социаль-иқтисади үсеш максатында, «2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы мәдәниәтен үстерү» озақ сроклы муниципаль Программасының стратегик максатлары булып түбәндәгеләр тора:

- иҗат өчен уңай шартлар тудыру, мәдәният өлкәсендә интеллектуаль һәм иҗади эшчәнлекне яклау;

- заманча мәдәният һәм сәнгатьнең барлык төрләрен һәм жанрларын үстерүгә ярдәм итү;
- төрле милләт һәм социаль төркем вәкилләренә мәдәни кыйммәтләргә керү мөмкинлеген тәмин итү;

- мәдәният һәм халык иҗатын үстерү өчен төп шарт булып торган бюджет финанславы булган муниципаль учреждениеләр буларак мәдәният учреждениеләрен саклап калу;

- халык декоратив-гамәли иҗатына, халык һөнәрчелегенә һәм һөнәрләренә ярдәм итү һәм аны үстерү;

- дәүләт социаль стандартлары кысаларында халыкның мәдәни хезмәтләргә булган ихтыяжын канәгатьләндерү;

- мәдәният учреждениеләренә матди-техник базасын ныгыту;

- гражданнар, жәмгыять һәм дәүләт мәнфәгатләрендә архив эше белән идарә итү.

Әлеге максатларга ирешү өчен системалы характердагы кайбер мәсьәләләрен хәл итәргә кирәк:

- мәдәният һәм сәнгать өлкәсендә күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатын һәм төрлелеген арттыру өчен шартлар тудыру, мәдәният учреждениеләре эшен модернизацияләү;

- Теләче муниципаль районының барлык гражданнары өчен мәдәният һәм сәнгать өлкәсендә мәдәни байлыкларга тигез хокукны һәм иҗади потенциалны тормышка ашыру мөмкинлекләрен тәмин итү;

- матди-техник базаны ныгыту;

- музей предметларын саклауның матди-техник базасын яхшырту юлы белән, фонд саклагычларны һәм аларның жиһазларын модернизацияләү юлы белән музей мирасының сакланышын тәмин итү;

- балаларны һәм яшьләрне театр һәм музыка сәнгатенә, музей-күргәзмә проектларына жәлеп итүгә дәүләт ярдәме күрсәтү;

- мәдәният учреждениеләренә гаилә белән бару рәвешләрен үстерү;

- театр спектакльләрен, концерт программаларын һәм музей-күргәзмә экспозицияләрен сәнгатьчә бизәү өчен заманча техник (шул исәптән мультимедиа) чараларны актив кертү;

- китапханә фондларының актуальлеген һәм сакланышын тәмин итү;

- халыкка китапханә-мәгълүмати хезмәт күрсәтүнең дистанцион һәм башка стационар булмаган формаларын үстерү;

- мәдәни-ял итү эшчәнлегенә өлкәсендә халык өчен хезмәт күрсәтү күләмнәрен һәм төрләрен киңәйтү;

- заманча таләпләргә җавап бирә торган мәдәният учреждениеләре төзелеше;

- Татарстан Республикасында халык сәнгать кәсепләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү, үсеп килүче буында милли тарихка, традицион халык мәдәниятенә хөрмәт тәрбияләү;

- Архив фонды һәм башка архив документларын саклау, исәпкә алу, комплектлау һәм куллануны тәмин итү.

«Музей эшен үстерү» ярдәмче программасы Теләче муниципаль районының музей фондын саклауга, өйрәнү һәм популярлаштыруга, шулай ук жәмгыять үсешенә мөһим ресурсы буларак, аларга социаль-мәдәни функцияләргә гамәлгә ашыру өчен уңайлы шартлар тудыру максатыннан, Туган якны өйрәнү музей комплекслы үстерүгә юнәлдерелгән.

«Китапханә эшен үстерү» ярдәмче программасы гражданнарга үзенең конституциячел хокукларын тормышка ашыруны тәмин итә ала торган Китапханә хезмәте системасын үстерүгә, шулай ук китапханәләрдә саклана торган милли мәдәни мирасны саклауга юнәлдерелгән.

«Китапханә эшен үстерү» ярдәмче программасы гражданнарга үзенең конституциячел хокукларын тормышка ашыруны тәмин итә ала торган Китапханә хезмәте системасын үстерүгә, шулай ук китапханәләрдә саклана торган милли мәдәни мирасны саклауга юнәлдерелгән.

«Мәдәният өлкәсендә чаралар үткәру» Ярдемче программасы Теләче муниципаль районы территориясендә мәдәниятне үстерү өчен стимуллар булдыруга, район күләмендә чаралар оештыруга һәм үткәругә, Теләче муниципаль районының мәдәният өлкәсен төбәкара, Бөтенроссия һәм халыкара чараларда тәкъдим итүгә юнәлдерелгән.

«Архив эшен үстерү» ярдәмче программасы Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы башкарма комитеты архив бүлегенә эшчәнлегенә стратегик максатына ирешүгә юнәлдерелгән (Татарстан Республикасы Архив фонды документларын һәм гражданнар, жәмгыять, дәүләт мәнфәгатьләрендә башка архив документларын саклауны, исәпкә алуны, туплауны һәм куллануны тәмин итү).

Санлы күрсәткечләр һәм индикаторлар:

- төрле типтагы мәдәният учреждениеләренә йөрү санын арту;

- кулланучылар саны арту, шул исәптән махсус категория кулланучылар;

- театр спектакльләре һәм концерт программалары, музей-күргәзмә акцияләре, экспозицияләр һәм башка мәдәни программалар һәм чаралар санын арттыру;

- халыкны музей хезмәтләре белән тәмин итү (экскурсияләр, лекцияләр, күргәзмәләр, проектлар һ.б.);

- реставрацияләүгә мохтаж булган фондларның гомуми санына карата реставрацияләнган предметларның чагыштырма авырлыгы;

- ачык китапханәләренә китапханә фондларының яңартылу күрсәткечен арттыру;

- мәдәният өлкәсендә инновацион проектлар санының артуы;

- төбәкара һәм халыкара мәдәни акцияләр, ижтимагый эһәмиятле чаралар саны арту;

- ел саен үткәрелә торган республика һөнәри осталык конкурсларында катнашучы тармак белгечләре санын арттыру;

- программаны тормышка ашыру мониторингы максаты белән үткәрелә торган социологик сораштырулар һәм тикшеренүләр санын арттыру;
- төрле дәрәжәдәге конкурсларда призлы урыннар саны;
- муниципаль архив биналарының архив документларын даими саклауны тәмин итә торган норматив шартларга туры килү дәрәжәсен күтәрү.

Программаны үтәү нәтижелелеге күрсәткечләре:

- премьер театры спектакльләренә, яңа музыкаль программаларның, музей-күргәзмә экспозицияләренә, башка яңа ижади проектларның гомуми чаралар санына нисбәте;
- халыкның аерым категорияләреннән файдаланучыларның мәдәният учреждениеләреннән файдаланучыларның гомуми санына нисбәте;
- мәдәният, сәнгать учреждениеләре үткәрә торган мәдәни-массакүләм һәм мәдәни-ял чараларында катнашучылар санының республика халкының гомуми санына нисбәте;
- программа чаралары белән колачланган мәдәни мирас объектлары санының Татарстан Республикасының мәдәни мирас объектларының гомуми санына нисбәте;
- аттестация, яңадан әзерләү һәм квалификация күтәрүне узган белгечләрнең тармак белгечләренә гомуми санына нисбәте;
- тармакның 35 яшькә кадәр белгечләре, учреждениеләр житәкчеләре һәм житәкче кадрлар резервының 45 яшькә кадәр белгечләренә гомуми санына карата нисбәте;
- билгеләнгән срокта архив тарафыннан башкарылган соратулар өлеше, бер ел эчендә кәргән соратуларның гомуми күләмендә процентларда.

Программаны тормышка ашыру вакыты: 2021-2028 еллар.

Контроль этаплар булып еллык хисаплар тора, халыкның ихтияжларын һәм мәнфәгатьләрен фәнни нигезләнгән тикшеренүләр нәтижеләре һәм арадаш күрсәткечләр мониторингы гамәлгә ашырыла.

III. Программаны ресурслар белән тәмин итүне нигезләү

Программаны финанслау жирле бюджет хисабына башкарыла. Жирле бюджет чаралары белән беррәттән, Программаны финанслау республика бюджетыннан да акча жәлеп итү планлаштырыла, дөүләт программаларында катнашу юлы белән мәдәният учреждениеләрен капитал ремонтлау һәм төзү, автоматлаштырылган архив технологияләрен булдыру һәм архив документлары нигезендә гражданнар һәм оешмалар өчен мәгълүмати тәмин итүне гамәлгә ашыру.

Теләче районының чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елы һәм планлы чор) бюджет проекты төзү тәртибе буенча муниципаль Программаны гамәлгә ашыру өчен жирле бюджет чыгымнарының күләме һәм структурасы ел саен төзәтелә.

Программа финансларын тәмин итү үзенчәлекләре:

1. Устав эшчәнлегә кысаларында мәдәният учреждениеләре күрсәтә торган хезмәтләрен күләмен һәм төрләрен арттыру хисабына программа чараларын тормышка ашыруга юнәлдерелгән бюджеттан тыш акчалар өлешен арттыру.

2. Дөүләт учреждениеләренә хокукый хәлен камилләштерүнең яңа шартларында гамәлдәге хокукый актларда каралган нормалар нигезендә билгеләнә торган дөүләт биремнәре нигезендә бюджет ассигнованиеләрен куллану («Дөүләт (муниципаль) учреждениеләрнең хокукый хәлен камилләштерүгә бәйле рәвештә Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 08.05.2010 № 83-ФЗ номерлы Федераль закон).

3. Ижади эшчәнлеккә, фәнни һәм мәгариф эшчәнлегенә адреслы ярдәм күрсәтүнең төрле формаларын, яңа хезмәт төрләрен һәм мәдәният учреждениеләренә килүчеләр белән эшләү технологияләрен булдыруга юнәлдерелгән инновацион проектларны куллану.

Программаны гамәлгә ашыруны ресурслар белән тәэмин итү

(мең сумнарда)

№ т/б	Ярдәмче программаның атамасы	Финанслау чыганагы	2021 ел	2022 ел	2023 ел	2024 ел	2025 ел	2026 ел	2027 ел	2028 ел
1.	«2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында музей эшен үстерү» ярдәмче программасы	Жирле бюджет Республика бюджеты	1074,95 195,25	1282,03 46,73	1683,51 0,00	1381,03 131,25	1848,52 241,90	2238,90 0,00	2396,80 0,00	2565,80 0,00
2.	«2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында китапханә эшен үстерү» ярдәмче программасы	Жирле бюджет Республика бюджеты	13190,17	18170,97	20946,26	23236,07	24189,15	33187,10	35864,60	38594,60
3.	«2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында мәдәни-ял эшчәнлеген үстерү» ярдәмче программасы	Жирле бюджет Республика бюджеты	42468,57 4017,18	39975,99 13383,67	54586,16 985,24	57580,51 3585,21	96871,41 7883,37	85465,90 0,00	92955,60 0,00	101188,00 0,00
4.	«2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы мәдәният өлкәсендә чаралар үткөрү» ярдәмче программасы	Жирле бюджет	128,91	362,00	1853,13	2949,93	4294,35	350,00	350,00	350,00
5.	«2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында архив эшен үстерү» ярдәмче программасы	Жирле бюджет Республика бюджеты	521,71 0,00	412,34 7,0	874,14 0,00	1391,52 0,00	1519,12 0,00	1246,80 0,00	1366,30 0,00	1488,80 0,00
БАРЫСЫ:			64655,41	75101,02	80928,44	91737,52	143701,22	122488,70	132933,30	144187,20
БАРЛЫГЫ:			855732,81							

IV. Программаны гамэлгә ашыру механизмы, муниципаль программаны идарә итү механизмын һәм заказчыларның үзара эшләү механизмын үз эченә ала

Программа житәкчеләре булып Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният һәм архив секторы бүлеге житәкчесе тора, алар Программаны гамэлгә ашыру, ахыргы нәтижәләр, Программаны үтәү өчен бүлеп бирелгән финанс чараларын максатчан һәм нәтижәле файдалану өчен шәхси жаваплылык йөртә, шулай ук Программаны гамэлгә ашыруны идарә итү формаларын һәм ысулларын билгели.

Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты, дәүләт заказчысы - координаторы буларак, программаның үтәлеше барышында:

- жирле, республика бюджеты һәм бюджеттан тыш чыганақлардан анализ һәм рациональ файдалануны тәмин итә;

- үз вәкаләтләре чикләрендә Программаны үтәү өчен кирәкле норматив хокукий актлар эшли;

- Программаны тормышка ашыруның барышы турында квартал саен хисаплар эзерли һәм хисап чорыннан соң килүче 25 числога кадәр Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының икътисад бүлеге адресына жиберә;

- Программаны тормышка ашыруның барышы турында еллык хисаплар эзерли һәм аларны Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының икътисад бүлеге адресына һәм хисап чорыннан соң килүче елның 1 мартына кадәр жиберә.

Программаны тормышка ашыра башлаганчы, Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеге һәм архив бүлеге:

- программаны тормышка ашыру белән идарә итү турында Нигезләмәне раслый һәм Программаны тормышка ашыруның оештыру-финанс планын формалаштыра;

- программа чараларына төзәтмәләр кергү һәм Программаны гамэлгә ашыру барышында аларны ресурслар белән тәмин итү механизмнарын билгели;

- максатчан индикаторларның әһәмияте, программаны гамэлгә ашыру күрсәткечләре, аның үтәлешен мониторинглау нәтижәләре, башкаручылар программасында катнашу шартлары турында мәгълүматның ачыклығын тәмин итү процедураларын билгели.

V. программаның икътисадый, социаль һәм экологик нәтижәләлеген бәяләү

Мәдәниятнең фундаменталь үзенчәлеге шунда ки, мәдәни эшчәнлекнең мөһим нәтижәләре вакыт буенча кичектерелгән социаль эффектта чагыла һәм интеллектуаль потенциалны арттыруда, кыйммәтле ориентирларны һәм индивидуумнарның үз-үзләрен тотышы нормаларын үзгәртүдә чагыла.

Программада мәдәни эшчәнлекнең агымдагы нәтижәләрен генә тасвирлый торган индикаторлар системасын һәм санлы күрсәткечләргә куллану күздә тотыла.

Шул ук вакытта конкрет ярдәмче программалар үзләренең нәтижәлелек күрсәткечләрен үз эченә ала ала. Программаны һәм аның төп программаларын гамэлгә ашыруның нәтижәләлеген бәяләү заказчы - Программа координаторы тарафыннан башкарыла.

Программаны гамэлгә ашыруның төп социаль-икътисади нәтижәсе Татарстан Республикасы Теләче районы гражданны тормышында мәдәниятнең социаль ролен арттыруда һәм, шуңа бәйле рәвештә, районда тормыш сыйфатын күтәрүдә, мәдәният өлкәсендә модернизация курсы гамэлгә ашыру өчен уңай жәмәгать атмосферасы булдыруда чагыла. Бу вакыт белән кичектерелгән нәтижә, аерым алганда, түбәндәгеләрдә чагылачак: Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы биләгән халыкларның үзенчәлеген саклап дәүләт бөтенлеген ныгытуга ярдәм итүче мәдәни килекнең бердәмлеген ныгытуда; ижади эшчәнлек өчен уңай шартлар булдыруда, халыкка тәкъдим ителгән мәдәни байлыklar һәм мәгълүматның төрлеге һәм мөмкинлеге; ирекле хезмәт базарында, шул исәптән халыкара дәрәжәдә, ижади һөнәрләренң яшь белгечләренң

көндөшлөккө сэлэтлелеген тээмин итүдө, шулай ук яшьләрнең эстетик тәрбиясен үстерүдө.

Мәдәниятне үстерү бурычлары тирә-як мохитне саклау бурычлары белән тыгыз бәйләнгән. Гадәттә, бу бәйләнеш мэдәни ландшафтларны һәм истәлекле урыннарны саклау өлкәсендә, музейлар эшчәнлегендә чагыла.

Күренекле урыннар һәм сакланучы тарихи-мэдәни территорияләр системасын формалаштыру экология проблемаларын хэл итү һәм табигый мирасны саклау белән турыдан-туры бәйле. Шулай итеп, Программа мэдәният үсеше проблемаларын әйләнә-тирә мохитне саклау бурычы белән тыгыз бәйләнештә хэл итә.

Программаны тормышка ашыруның нәтижелелеге максатчан индикаторларның һәм программа тарафыннан расланган күрсәткечләрнең факттагы казанышлары дәрәжәсе буларак бәйләнә.

Программаның икътисади нәтижәсе жирле, республика бюджеты, бюджеттан тыш чыганаclar һәм спонсорлык ярдәме хисабына мэдәнияткә өстәмә финанс чаралары жәлеп итүгә бәйле булачак.

«2021-2028 елларга
Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районы
мәдәниятен үстерү»
муниципаль программасына
1 номерлы кушымта

**«2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында
музей эшен үстерү» ярдәмче программасы**

Ярдәмче программа паспорты

Ярдәмче программаның атамасы	2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында музей эшен үстерү (алга таба – Ярдәмче программа)
Ярдәмче программаның заказчысы	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты
Ярдәмче программаны төп эшләүчеләр	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы МБМУ «Теләче туган якны өйрәнү музейе»
Ярдәмче программаның максатлары	Теләче муниципаль районының музей эшен саклау, өйрәнү һәм популярлаштыру, шулай ук жәмгыять үсешенә мөһим ресурс буларак социомәдәни функцияләргә гамәлгә ашыру өчен уңайлы шартлар тудыру максатыннан музейны комплекслы үстерү
Ярдәмче программаның бурычлары	<ol style="list-style-type: none"> 1. Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы район туган якны өйрәнү музейнең дәүләт өлешен саклау, өйрәнү һәм тулыландыру. 2. Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы район туган якны өйрәнү музейне саклау һәм куркынычсызлыгын тәмин итү өчен шартлар тудыру. 3. Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының район туган якны өйрәнү музейнең мөмкинлекләренә тәмин итү һәм популярлаштыруны активлаштыру. 4. Музейның фәнни-тикшеренү һәм мәдәни-белем бирү эшчәнлеген оптимальләштерү. 5. Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы район туган якны өйрәнү музейнең матди-техник жиһазландыруын яхшырту. 6. Музей белгечлекләре кадрларын әзерләү һәм яңадан әзерләү (квалификацияләрен күтәрү). 7. Нәтижәле кадрлар сәясәтен гамәлгә ашыру һәм музей хезмәткәрләренең социаль әһәмиятен арттыру. 8. Бюджеттан тыш акчаларны жәлеп итү. 9. Түләүле хезмәтләр күләмен арттыру
Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру сроклары	2021-2028 еллар
Ярдәмче программаның финанслау күләмнәре	2021-2028 елларда ярдәмче программаның финанслау барлыгы 15086,67 мең сум каралган, шул исәптән еллар буенча: 2021 ел – 1270,20 мең сум; 2022 ел – 1328,76 мең сум; 2023 ел – 1683,51 мең сум;

	<p>2024 ел – 1512,28 мең сум; 2025 ел – 2090,42 мең сум; 2026 ел – 2238,90 мең сум; 2027 ел – 2396,80 мең сум; 2028 ел – 2565,80 мең сум.</p> <p>2021-2028 елларда Теләче муниципаль районы бюджеты хисабына Ярдәмче программаның гомуми финанслау күләме 14471,54 мең сум тәшкит итә, шул исәптән еллар буенча: 2021 ел – 1074,95 мең сум; 2022 ел – 1282,03 мең сум; 2023 ел – 1683,51 мең сум; 2024 ел – 1381,03 мең сум; 2025 ел – 1848,52 мең сум; 2026 ел – 2238,90 мең сум; 2027 ел – 2396,80 мең сум; 2028 ел – 2565,80 мең сум.</p> <p>2021-2028 елларда республика бюджеты хисабына Программаның гомуми финанслау күләме 615,13 мең сум тәшкит итә, шул исәптән еллар буенча: 2021 ел – 195,25 мең сум; 2022 ел – 46,73 мең сум; 2023 ел – 0,00 мең сум; 2024 ел – 131,25 мең сум; 2025 ел – 241,90 мең сум; 2026 ел – 0,00 мең сум; 2027 ел – 0,00 мең сум; 2028 ел – 0,00 мең сум.</p> <p>Ярдәмче программаны финанслау күләме фаразланган характерда һәм чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Теләче муниципаль районы бюджеты турында Теләче муниципаль районы Советы карары нигезендә төгәлләштереләчәк</p>
<p>Ярдәмче программаны тормышка ашыруның көтелгән нәтижәләре</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Музейның сакланышы һәм куркынычсызлыгын яхшырту. 2. Музей фондына яңа экспонатлар өстәү. 3. Жәмгыять үсешенә мөһим ресурсы буларак, музейның ролен арттыру. 4. Үсеп килүче буынны тәрбияләүдә музей мөмкинлекләрен киңәйтү. 5. Музейга йөреш һәм мәдәни-агарту чаралары санын арттыру. 6. Республикада мәдәни туризмны үстерү, музей тарафыннан күрсәтелә торган туристлык хезмәтләре спектрын киңәйтү. 7. Халыкка күрсәтелә торган музей хезмәтләре, шулай ук түләүле хезмәт күрсәтү спектрын киңәйтү. 8. Музей эшчәнлегенән алынган керемнәр күләмен арттыру. 9. Эшчәнлек рәвешләренә төрлеләгән киңәйтү һәм аны реаль һәм потенциал килүчеләрнең кызыксынулары һәм ихтыяжлары нигезендә актуальләштерү. 10. Шулай ук музей фондларын туплау, фәнни эшкәртү, өйрәнү, исәпкә алу һәм саклау һәм популярлаштыру белән бәйлә мөгълүматлаштыру процессларының үсешен тәэмин итү. 11. Проект эшчәнлеген үстерү һәм музей эше өлкәсендә инновацион проектларны нәтижәле гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру. 12. Музей хезмәткәрләренә кадрлар составын яхшырту һәм аларның социаль якланышын тәэмин итү

I. Ярдэмче программа хэл итүгэ юнэлдерелгэн проблеманың характеристикасы

Заманча музейлар аларның традицион тарихи (мэдэни һәм табигый) мохитендә матди һәм рухи кыйммәтләрне саклау, торгызу, өйрөнү һәм халыкка житкерү өчен булдырылган мэдэният учреждениеләре, мэдэни һәм табигый мирасның бөтен территориаль комплекслары буларак билгеләнә.

Музей эшен үстерүнең өстенлекле юнәлешләре булып тора:

- 1) музей практикасының иң яхшы үрнәкләрен яклау һәм алга этәрү;
- 2) музейлар тарафыннан мэдэни һәм фәнни-агарту, белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыру;
- 3) музей экспозиция формаларын музей үзенчәлекләренә, экспозиция сәнгатенен заманча үсеш тенденциясенә туры китереп камилләштерү;
- 4) мөмкинлекләре чикләнгән кешеләр белән социаль-коммуникатив эшнең төрле төрләре һәм ысуллары белән үсеш проектларын алга этәрү, социаль якланмаган катламнарның (инвалидлар, өлкәннәр, аз керемле гаиләләр һ.б.) проблемаларын чишүгә һәм музей эшчәнлегенә аша аларны социализацияләүгә юнәлтелгән;
- 5) музейларны мөгълүматлаштыру;
- 6) музейларнең матди-техник жиһазландыруын яхшырту.

II. Ярдэмче программаның төп максатлары һәм бурычлары

Ярдэмче программаның төп максаты-музей жыельшын формалаштыру һәм үстерү, музей фондларының сакланышын тәмин итү, аны нәтижәле файдалану өчен шартлар тудыру.

Моннан чыгып, ярдэмче программаның төп бурычлары булып тора:

- расланган планнар нигезендә фондларны туплау өчен оптималь шартлар тудыру;
- музей фондларын саклау өчен оптималь шартлар тудыру;
- фәнни һәм музей эшчәнлеген, фәнни-тикшеренү эшен, музей фондларын формалаштыру, музей архивын формалаштыру, күргәзмә эшчәнлеген, экскурсия-лекция эшчәнлеген, мэдэни-агарту эшчәнлеген камилләштерү өчен яңа технологияләр һәм жиһазлар куллану.

Проектның һәр бурычы комплекслы характерда һәм музей эшен үстерүнен өстенлекле юнәлешләр тормашка ашыруга юнәлдерелгән.

Стратегик максатка ирешү һәм ярдэмче программаның стратегик бурычларын хэл итү Программа чараларын гамәлгә ашыру хисабына тәмин ителә.

III. Ярдэмче программа чаралары исемлеге

Өлеге ярдэмче программа кысаларында түбәндәге чаралар системасы гамәлгә ашырылачак:

- музей фондларын сыйфатлы комплектлау;
- махсуслаштырылган мебель сатып алу юлы белән музейга килүчеләр өчен уңайлы шартлар тудыру;
- музейда чаралар, район конкурслары үткөрү;
- музей хезмәткәрләренең квалификациясен күтәрү.

IV. Программаның социаль-икътисади нәтижәлелеген бәяләү

Ярдэмче программаны гамәлгә ашыру социаль-икътисади өлкәдә түбәндәге нәтижәләргә ирешүне күздә тотта:

- Теләче муниципаль районының мэдэни мирасын саклау һәм үстерү;
- музейның кызыклы имиджын булдыру һәм халыкка музей күрсәтә торган мэдэни хезмәтләр спектрин киңәйтү;

- авыл халкын мэдәни кыйммәтләргә һәм мэдәни байлыктарга жәлеп итү өчен мөмкинлекләр арттыру һәм мөмкинлекләр киңәйтү;

- килүчеләрне (турист төркемнәрен) жәлеп итү, бу музейның финанс-иқтисади тотрыклылыгын арттырачак;

- район халкында әхлакый һәм рухи кыйммәтләр музей формалаштыру өчен тулы шартлар тудыру;

- музейда мэдәни-агарту чараларын югары сыйфатлы һәм оештыру дәрәжәсендә уздыру.

Ярдәмче Программа тормышка ашырылу Теләче муниципаль районының музей өлкәсендә булган барлык ресурсларны (мэдәни-тарихи, кадрлар, матди-техник) нәтижәле идарә итүгә ярдәм итәчәк, бу музейлар тәкъдим иткән хезмәтләрнең сыйфатын яхшырттырга мөмкинлек бирәчәк. Болар барысы да районның мэдәни мирасын популярлаштыру аша Теләче районының жәлеп итәрлек образын формалаштырачак.

«2021-2028 елларга
Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районында
музей эшен үстерү»
Ярдәмче программасына
1 номерлы кушымта

**«2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында
музей эшен үстерү» Ярдәмче программасының төп чаралары**

№ т/б	Исеме	Жавап лы башка ручыл ар	Финанслау күләме еллар буенча, мең сум							
			2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Төп чара: Музей эшен үстерү										
1.	Экспозиция жиһазлары, күргәзмә стеллажлары, витриналар, стендлар сатып алу	МБМ У «Теләч е туган якны өйрәнү музее»	528,75	404,73	672,00	594,00	858,62	1112,00	1248,70	1448,70
2.	Халыкка музей хезмәте күрсәтүне оештыру өлкәсендә музейлар эшчәнлеген тәмин итү	МБМ У «Теләч е туган якны өйрәнү музее»	681,00	863,00	946,00	849,98	1154,00	948,00	965,40	965,40
3.	Янгын куркынычсызлыгы һәм хезмәтне саклау буенча эшчәнлекне тәмин итү	МБМ У «Теләч е туган якны өйрәнү музее»	60,65	61,03	65,51	68,3	77,80	178,90	182,70	151,70
БАРЫСЫ:			1270,20	1328,76	1683,51	1512,28	2090,42	2238,90	2396,80	2565,80
БАРЛЫГЫ:			15086,67							

Ярдәмче программаны тормышка ашыруның төп нәтижеләре:

- фондларны музей предметлары белән тулыландыру һәм аларны реставрацияләү;
- экспозицияләрне яңарту;
- Теләче муниципаль районы мәдәни-тарихи мирасын саклау;
- патриотик тәрбия системасын камилләштерү һәм социаль әһәмиятле кыйммәтләргә формалаштыру;
- музей фондларының һәм музейларга килүчеләрнең куркынычсызлыгын тәмин итү;
- проект эшчәнлеген үстерү һәм музей эше өлкәсендә инновацион проектларны нәтижәле гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;
- халыкка күрсәтелә торган музей хезмәтләре, шулай ук түләүле хезмәтләр спектрын ел саен киңәйтү.

«2021-2028 елларга
Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районы
мәдәниятен үстерү»
муниципаль программасына
2 номерлы кушымта

**«2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында
китапханә эшен үстерү» Ярдәмче программасы**

Ярдәмче программа паспорты

Ярдәмче программаның атамасы	«2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында китапханә эшен үстерү» (алга таба - Ярдәмче программа)
Ярдәмче программаның заказчысы	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты
Ярдәмче программаның төп эшләнүчеләр	МБУ – Теләче муниципаль районы жирлекара китапханәсе (алга таба - Жирлекара китапханә)
Ярдәмче программаның максатлары	Гражданнарга аларның конституциячел хокукларын тормышка ашыруны тәмин итә торган китапханә хезмәте системасын үстерү, шулай ук китапханәләрдә саклана торган милли мәдәни мирасны саклап калу
Ярдәмче программаның бурычлары	<ol style="list-style-type: none"> 1. Китапханә фондларының актуальлеген һәм сакланышын тәмин итү. 2. Ачык китапханәләрнең матди-техник базасын ныгыту, аларның нәтижәле эшләве, кулланучыларның китапханәдә имин һәм уңайлы булуы өчен. 3. Укуларны һәм китапларны алга этәрү буенча китапханәләрнең мәдәни-агарту эшчәнлеген киңәйтү. 4. Китапханәләрне фәнни һәм социомәдәни коммуникацияләр үзәкләре буларак үстерү. 5. Төрле ведомстволар һәм төрле оештыру-хокукый формадагы китапханәләр белән хезмәттәшлекне үстерү. 6. Түләүле нигездә китапханә-мәгълүмат хезмәтләре номенклатурасын киңәйтү. 7. Укуны социомәдәни процесс буларак өйрәнү. 8. Өзлексез һөнәри белем бирү һәм квалификация күтәрү системасын үстерү
Ярдәмче программаның гамәлгә ашыру сроклары	2021-2028 еллар
Ярдәмче программаның финанслау күләмнәре	Программаны финанслау өчен 2021-2028 елларда барлыгы 220233,28 мең сум каралган, шул исәптән еллар буенча: 2021 ел – 16248,84 мең сум; 2022 ел – 19631,26 мең сум; 2023 ел – 20946,26 мең сум; 2024 ел – 24718,07 мең сум; 2025 ел – 31042,55 мең сум;

	<p>2026 ел – 33187,10 мең сум; 2027 ел – 35864,60 мең сум; 2028 ел – 38594,60 мең сум.</p> <p>2021-2028 елларда Программаны финанслауның гомуми күләме Теләче муниципаль районы бюджеты хисабына 207378,92 мең сум тәшкил итә, шул исәптән еллар буенча:</p> <p>2021 ел – 13190,17 мең сум; 2022 ел – 18170,97 мең сум; 2023 ел – 20946,26 мең сум; 2025 ел – 24189,15 мең сум; 2026 ел – 33187,10 мең сум; 2027 ел – 35864,60 мең сум; 2028 ел – 38594,60 мең сум.</p> <p>2021-2028 елларда Программаны финанслауның гомуми күләме республика бюджеты хисабына 12854,36 мең сум тәшкил итә, шул исәптән еллар буенча:</p> <p>2021 ел – 3058,67 мең сум; 2022 ел – 1460,29 мең сум; 2023 ел – 0,00 мең сум; 2024 ел – 1482,00 мең сум; 2025 ел – 6853,40 мең сум; 2026 ел – 0,00 мең сум; 2027 ел – 0,00 мең сум; 2028 ел – 0,00 мең сум.</p> <p>Ярдәмче программаны финанслауның гомуми күләме фаразланган характерда һәм (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Теләче муниципаль районы бюджеты турында Теләче муниципаль районы Советы карары нигезендә тәгаенләнәчәк</p>
<p>Ярдәмче программаны тормышка ашыруның көтелгән нәтижәләре</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Китапханәләрдә китап фондын саклау һәм куркынычсызлык шартларын яхшырту. 2. Проект эшчәнлеген үстерү һәм китапханә эше өлкәсендә инновацион проектларны нәтижәле гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру. 3. Китапханә хезмәткәрләренен кадрлар составын яхшырту һәм аларның социаль яклануын тәэмин итү. 4. Китапханә фондларының янартылу күрсәткече арту. 5. Компьютер жиһазлары һәм Интернет челтәренә керү мөмкинлеге булган һәркем керә алырлык китапханәләрнен өлешен арттыру. 6. Китапханәләрне китапханә фондларын, кешеләрне һәм биналарны саклау һәм куркынычсызлык чаралары һәм заманча системалар белән жиһазлау. 7. Жәмгыять үсешенен мөһим ресурсы буларак, китапханәләрнен ролен арттыру. 8. Үсеп килүче буынны тәрбияләүдә китапханә системасының мөмкинлекләрен киңәйтү. 9. Китапханәләргә йөреш һәм мәдәни-агарту чаралары санын арттыру. 10. Халыкка күрсәтелә торган Китапханә хезмәтләренен, шулай ук түләүле хезмәтләр спектрн киңәйтү. 11. Китапханә эшчәнлегеннән алынган керемнәр күләмен арттыру. 12. Эшчәнлек рәвешләренен төрлелеген киңәйтү һәм аны реаль һәм потенциал килүчеләрнен кызыксынулары һәм ихтыяжлары нигезендә актуальләштерү.

13. Мәгълүматлаштыру процессларын үстерүне тээмин итү, шулай ук китап фондларын комплектлау, фәнни эшкәртү, өйрәнү, исәпкә алу, саклау һәм популярлаштыру һәм башкалар

I. Ярдәмче программа хәл итүгә юнәлдерелгән проблеманың характеристикасы

Хәзерге вакытта Теләче муниципаль районында 23 китапханә эшли. Алардан 1 жирлекара китапханә, 1 балалар китапханәсе һәм 21 авыл китапханәсе. Районның китапханә чөлтәрен тәшкит иткән гомуми дәүләт китапханәләре район халкының 76 % хезмәт күрсәтә.

Китап фонды – 230111 данә, укулар – 20,1 %, килүчеләр саны – 13 %. Бер укучыга 22,8 данә, бер кешегә – 17,5 данә китап туры килә. Китапханәләренң гомуми китап фондыннан 16% идеологик эчтәлегә искөргән һәм тузган әдәбият, исемлектән чыгарыласы. Районнар арасындагы китапханә ел саен социаль стандартлар һәм Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары белән расланган табигый нормалар буенча 2-3 % китаплар белән комплектлана.

Китапханәләргә кулланучыларга хезмәт күрсәтүненң яңа системасын ачарга кирәк, ул район халкының мәгълүмати һәм ял итү мәнфәгәтләрен гәмәлгә ашыруны тээмин итә.

II. Ярдәмче программаның төп максатлары һәм бурычлары

Ярдәмче программаның төп максаты - гражданның мәгълүматтан ирекле файдалана алуға конституцион хокукларын тормышка ашыру, китапханә хезмәтә күрсәтүненң сыйфатын күтәрү.

Ярдәмче программа түбәндәгә бурычларга ирешүгә юнәлдерелгән:

- китапханә фондларының заманча моделен булдыру;
- мәгариф, социаль учреждениеләр белән партнерлыкны үстерү һәм ныгыту;
- эш урыннарын, китапханә процессларын модернизацияләү һәм автоматлаштыру;
- китапханәләренң нәтижәлә эшләве, кулланучыларның имин һәм уңайлы булуы өчен заманча жиһазлар белән тээмин итү;
- китапханәләренң китап укуларын һәм китапларны алға этәрү буенча мәдәни-агарту эшчәнлеген киңәйтү;
- китапханәләренң ялын оештыру һәм халыкның социаль ярдәм таләп итә торган категорияләрен китап укуға тарту эшен камилләштерү;
- балалар һәм яшь буын арасында китап укуны популярлаштыру;
- Татарстан Республикасы китапханәләренң эш тәжрибәсен өйрәнү.

Ярдәмче программаны гәмәлгә ашыру нәтижәләгә индикаторлары

Еллар	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Бер кешегә китап белән тээмин ителеш	15,2	15,3	15,4	17,5	15,4	15,5	15,5	15,5
Фондларга мөрәжәгәт итү	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1
Фондларны яңарту	2,3	4,3	2,5	2,7	2,8	2,8	2,8	2,8

III. Ярдәмче программа чаралары исемлеге

Өлегә Ярдәмче программа кысаларында 1 номерлы кушымта нигезендә түбәндәгә чаралар системасы гәмәлгә ашырылачак:

- китапханә фондларын сыйфатлы комплектлау;
- махсус китапханә жиһазлары сатып алу юлы белән кулланучылар өчен уку өчен уңайлы шартлар тудыру;

- китапханэләрдә чаралар, район конкурслары үткәрү, китап укуларын популярлаштыру, район халкы арасында фондлар ачу максатыннан;
- китапханә хезмәткәрләренәң квалификациясен күтәрү;
- китапханәләренәң халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне оештыру өлкәсендә эшчәнлеген тәэмин итү;
- мәдәни, мәгълүмати һәм агарту үзәкләре ролен үти торган күпфункцияле комплекслар буларак китапханәләрне саклау һәм үстерү;
- китапханә хезмәтенәң яңа модельләрен гамәлгә кертү, төрле категориядәге кулланучыларның күптөрлеләген канәгатьләндерү максатыннан китапханәләр һәм аларның хезмәтләре функцияләрен киңәйтү;
- инвалидларның, бигрәк тә балаларның мәгълүмати ресурсларга, социаль реабилитациягә ярдәм итү;
- китапханә фондларын сыйфатлы яңарту, фондның мөрәжәгать итү күрсәткечен арттыру;
- матди-техник базаны ныгыту, яңа мәгълүмати технологияләр кертү.

«2021-2028 елларга
Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районында
китапханә эшен үстерү»
Ярдәмче программасына
1 номерлы кушымта

**«2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында
китапханә эшен үстерү» Ярдәмче программасы төп чаралары**

№ т/б	Исеме	Җавапл ы башкару чылар	Еллар							
			2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
1.	Китапханәләрнең китап фондларын тушлау	Җирлек ара китапханә	100,00	100,00	100,00	150,00	150,00	150,00	150,00	150,00
2.	Район китапханәләре өчен ел саен үткәрелә торган үзәкләштерелгән басмаларга язылу	Җирлек ара китапханә	263,00	263,00	263,00	300,00	300,00	300,00	300,00	300,00
3.	Махсус жиһазлар һәм мебельләр (стеллажлар, күргәзмә жиһазлары һ. б.), оргтехника (фотоаппаратлар) сатып алу	Җирлек ара китапханә	50,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4.	Халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне оештыру өлкәсендә китапханәләр эшчәнлеген тәэмин итү, шул исәптән торак-коммуналь хезмәтләр күрсәтүгә чыгымнар	Җирлек ара китапханә	15835,84	19268,26	20566,26	24268,07	30592,55	32737,10	35414,60	38144,00
	БАРЫСЫ:		16248,84	19631,26	20946,26	24718,07	31042,55	33187,10	35864,60	38594,00
	БАРЛЫГЫ:		220233,28							

Ярдәмче программаның көтелгән нәтижеләре:

- китапханәләрнең мәгълүмати ресурсларын үстерү, кулланучыларга бирелә торган мәгълүмат спектрын киңәйтү;
- китапханәләрнең белешмә-эзләү аппаратына һәм цифрлы басмаларга керү мөмкинлеген бирү;

- Теләче муниципаль районының мәдәни мирас һәм мәгълүмати ресурсы өлешендә китапханә фондларының сакланышын тәэмин итү;
- район халкының уку культурасын күтәрү. Укымый торган кешеләрне укуга жәлеп итү;
- балалар, яшьләр, инвалидлар, мигрантлар һәм башка социаль якланмаган халык төркемнәренең китапханә-мәгълүмат хезмәте күрсәтүгә хокукларын тәэмин итү;
- өлкә, төбәк, бөтенроссия китапханә мәдәни мәгълүмати проектларында катнашу. Укуны яклау һәм үстерү буенча Илкуләм программада катнашу.

«2021-2028 елларга
Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районы
мәдәниятен үстерү»
муниципаль программасына
3 номерлы кушымта

**«2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында
мәдәни-ял эшчәнлеген үстерү» ярдәмче программасы**

Ярдәмче программа паспорты

Ярдәмче программаның атамасы	«2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында мәдәни-ял эшчәнлеген үстерү» (алга таба – Ярдәмче программа)
Ярдәмче программаның заказчысы	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты
Ярдәмче программаны төп эшләүчеләр	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының «Район Мәдәният йорты» МБУ
Ярдәмче программаның максатлары һәм бурычлары	<ul style="list-style-type: none"> - мәдәни-ял итү тибындагы учреждениеләрне үстерү һәм халык ижатына ярдәм итү өчен уңайлы шартлар тудыру; - халыкның ялын оештыру өчен мәдәни-массакуләм чаралар уздыру дәрәжәсен камилләштерү; - район халкының төрле категорияләре белән эшләү формаларын камилләштерү; - бәйрәмнәрне һәм үзешчән халык ижаты фестивалыларен үткәру традицияләрен саклау; - ижат коллективларында катнашучылар санын арттыру; - мәдәни-күңел ачу чараларының сыйфатын күтәру; - районда яшәүчеләрне үзешчән сәнгать ижаты белән шөгыйльләнүгә жәлеп итү, район халкының ижади потенциалын үстерү өчен шартлар тудыру; - декоратив-гамәли ижатны саклау һәм үстерү; - фольклорны саклау һәм үстерү, Татарстан Республикасы сәнгать коллективлары белән ижади элементләрен үстерү; - гамәлдәге мәдәни-ял итү тибындагы учреждениеләрнең матди-техник базасын ныгыту һәм яңа заманча күп функцияле мәдәният үзәкләре төзү, заманча мәгълүмати, мультимедиа технологияләрен керту нигезендә мәдәни-ял итү учреждениеләрен модернизацияләү; - халык өчен хезмәтләрен сыйфатын күтәру, күләмнәрен һәм төрләрен киңәйтү; - социаль юнәлешле коммерциячел булмаган оешмалар проектларына ярдәм итү өчен эксперименталь ижади майданчыклар төзү; - халыкка түләүле хезмәтләр номенклатурасын киңәйтү, шул исәптән: мәдәни-ял итү чараларын үткәру; мәдәният учреждениеләре биналарын арендау; конкрет максатчан аудиторияләргә (гаилә чараларын үткәру, тантаналы теркәү, корпоратив мәдәни-ял итү чараларын үткәру); костюмнар, аппаратуралар, реквизитлар, спорт инвентарылары прокаты; ижади коллективлар, спектакльләр, тавыш яздыру, видеоязма; клуб

	<p>формированиеларенен аерым төрләрнен (ков, студияләрнен) түләүле эше; репертуар продукцияләрнен (сценарийлар, жырлар, жырлар жыентыгы һ.б.) белән тәмин итү; мәгълүмати-консультация бирү һәм методик хезмәт күрсәтүләрнен башка төрләр; ял итү тибындагы устав-мәдәни учреждениеләрнен устав эшчәнлегенә каршы килми торган башка төрләр;</p> <ul style="list-style-type: none"> - халык мәдәниятен һәм традицион халык ижатын саклап калу һәм үстерү: традицион халык ижаты, һөнәрчелек, декоратив-гамәли сәнгать үзәкләрнен булдыру; - Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы халкынын ижади потенциалын формалаштыру һәм активлаштыру; - ижади сәләтләрне тормышка ашыру өчен шартлар тудыру, яна юнәлешләр, үзешчән ижат төрләрне һәм жанрларын үстерү, клуб формированиеләре эше; - мәгълүмати-методик базаны камилләштерү аша клуб учреждениеләре эшчәнлегенә нәтижәләгән арттыру, социомәдәни өлкә белгечләрнен һөнәри үсешенә ярдәм итү; - үзешчән халык ижат коллективларына ярдәм итү
<p>Ярдәмче программаны тормышка ашыру срогы</p>	<p>2021-2028 еллар</p>
<p>Ярдәмче программаны финанслау күләмнәре</p>	<p>2021-2028 елларда Ярдәмче программаны финанслау өчен барлығы 600946,81 мең сум каралган, шул исәптән еллар буенча:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2021 ел – 46485,75 мең сум; 2022 ел – 53359,66 мең сум; 2023 ел – 55571,40 мең сум; 2024 ел – 61165,72 мең сум; 2025 ел – 104754,78 мең сум; 2026 ел – 85465,90 мең сум; 2027 ел – 92955,60 мең сум; 2028 ел – 101188,00 мең сум. <p>2021-2028 елларда Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы бюджеты хисабына Ярдәмче программаны гомуми финанслау күләме 571092,14 мең сум тәшкит итәчәк, шул исәптән еллар буенча:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2021 ел – 42468,57 мең сум; 2022 ел – 39975,99 мең сум; 2023 ел – 54586,16 мең сум; 2024 ел – 57580,51 мең сум; 2025 ел – 96871,41 мең сум; 2026 ел – 85465,90 мең сум; 2027 ел – 92955,60 мең сум; 2028 ел – 101188,00 мең сум. <p>2021-2028 елларда Программаны финанслауның гомуми күләме республика бюджеты хисабына 29854,67 мең сум тәшкит итә, шул исәптән еллар буенча:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2021 ел – 4017,18 мең сум; 2022 ел – 13383,67 мең сум; 2023 ел – 985,24 мең сум; 2024 ел – 3585,21 мең сум; 2025 ел – 7883,37 мең сум; 2026 ел – 0,00 мең сум; 2027 ел – 0,00 мең сум;

	2028 ел – 0,00 мең сум. Ярдәмче программаны финанслау күләме фаразланган характерда һәм чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Теләче муниципаль районы бюджеты турында Теләче муниципаль районы Советы карары нигезендә төгәлләштереләчәк
Социаль һәм бюджет нәтижелелеге күрсәткечләре ярдәмче программасын гамәлгә ашыруның көтелгән соңгы нәтижеләре	- клуб формированиеләрендә катнашучы халыкның чагыштырма күләмен арттыру; - мәдәният учреждениеләренең матди-техник базасын ныгыту; - мәдәният учреждениеләрен эксплуатацияләү куркынычсызлыгын тәэмин итү; - халыкның канәгать булу дәрәжәсен күтәрү, күрсәтелә торган хезмәтләрен сыйфаты

I. Ярдәмче программа хәл итүгә юнәлдерелгән проблеманың характеристикасы

Татарстан Республикасының «Район Мәдәният йорты» муниципаль бюджет учреждениесе - халыкның төрле катламнарының буш вакытын һәм ялын оештыру, халыкка социаль-мәдәни, агарту, сәламәтләндерү һәм күңел ачу характерындагы төрле хезмәтләр күрсәтү, ижади коллективларны үстерү өчен шартлар тудыру, халык традицияләрен һәм йолаларын саклау, яш сәләтлеләргә һәм яш талантларны ачыклау һәм аларга ярдәм итү өчен оештырылган клуб тибындагы мәдәният учреждениесе ул.

МБУ «РМЙ» мәдәниятнең үзәк учагы булып тора һәм 30 мәдәни-ял учреждениесен үз эченә ала: 16 авыл мәдәният йорты, 12 авыл клубы, 1 район мәдәният йорты, 1 автоклуб. Барлығы МБУ «РДК»да 252 клуб формированиесе эшли, аларда 2934 катнашучы.

«Халык» исеменә ия үзешчән халык ижаты клуб формированиеләре - 11 коллектив, шул исәптән:

- вокаль ансамбль «Дулкын» (жит. Потапова А.Б.);
- вокаль ансамбль «Сударушка» (жит. Потапова А.Б.);
- фольклор коллектив «Нардуган» (жит. Романова Т.А.);
- фольклор коллектив «Фазыл чипмәсе» (жит. Гарипова С.Х.);
- театраль коллектив «Сердәш» (жит. Нагимова Ф.М.);
- театраль коллектив «Шатлык» (жит. Габдуллина Ф.Г.);
- театраль коллектив «Сәхнә» (жит. Фаляхова Р.А.);
- театраль коллектив «Чаткылар» (Ю. Кибәхужа АМЙ);
- балалар курчак театры «Балачак» (Ю. Кибәхужа АМЙ);
- фольклор коллективы «Рябинушка» (жит. Султанова Л.И.);
- бию коллективы «Ак калфак» (жит. Шалканова Г.Р., Баева З.Р.).

Районның муниципаль мәдәният учреждениесе соңгы елларда һәвәскәр ижат берләшмәләре, халык ижаты коллективлары, клублар, гаилә ижат коллективлары белән эшләүдә билгеле бер тәҗрибә туплады, мәдәният өлкәсендә халыкның төрле катламнарының төп ихтыяжларын ачыклады.

Теләче муниципаль районының үзешчән сәнгатьтә катнашучылар «Этномириада», «Түгәрәк уен», «Безнең йорт - Татарстан», «Уйнагыз, гармуннар!», «Эхо веков - Без тарихта эзлөбез», «Ел хатын-кызы», «Нечкәбил», «Казан сөлгесе», «Безнең заман», «Созвездие-Йолдызлык», «Карачтау авыл көйләре» кебек республика конкурсларында берничә мәртәбә лауреат һәм жинүчеләр булдылар.

Районда даими рәвештә мәдәни чаралар үткәрелә, үзешчән сәнгатьне үстерү буенча актив эш алып барыла.

Муниципаль берәмлекләрдә, беренче чиратта, авыл жирендә югары тормыш сыйфатын булдыру өчен, мәдәни кыйммәтләргә үтемлек, мәдәният өлкәсендә ятучы

ихтыяжларны канэгательндерү мөмкинлеге һәм халыкның ижади үсеше мөһим фактор булып тора.

Эшчәнлеге матди булмаган мәдәни мирасны, халык мәдәниятен һәм традицион халык ижатын саклауга, үстерүгә һәм пропагандалауга юнәлтелгән мәдәният учреждениеләрен үстерү мәсьәләләре муниципаль берәмлекләр тарафыннан житәрлек дәрәжәдә хупланмаган.

Авыл халкы алдында һаман да мәдәни сайлау, шәһәрдә яшәүчеләргә караганда күп төрле мәдәни эшчәнлекләргә (музейларга, театрларга, сәнгать күргәзмәләренә йөрү) мөмкинлекләрнең булмавы проблемасы тора. Авыл халкының мәдәни ихтыяжлары һәм мәдәни даирәсе шәһәр халкы белән чагыштырганда чикләнгән, чөнки тәкъдим ителгән хезмәтләрнең саны һәм сыйфаты бик түбән.

Бюджет финанславының житәрлек булмавы күп еллар дәвамында мәдәният тармагы инфраструктурасының төп фондларының максималь тузуына китерде. Биналарның югары дәрәжәдә тузуы, шулай ук мораль һәм физик яктан искергән жиһазлар куллану жәмгыятьнең мәдәни ихтыяжлары белән аларны канэгательндерү мөмкинлекләре арасында елдан-ел арта баручы аермага сәбәп була.

Моннан тыш, янгынга каршы техник чаралар белән тиешенчә жиһазландырылмаган һәм АМЙ һәм АК учреждениеләрендә видеокүзәтү юк, кешеләрнең аз мобильле төркемнәренә керү таләпләренә туры килми, мәдәни-ял итү тибындагы учреждениеләрнең 38 %ы файдаланылмаган биналарда һәм бүлмәләрдә урнаштырылган.

Шулай ук мәдәни-ял тибындагы учреждениеләрне махсус жиһазлар, персонал компьютерлар, күп функцияле жайланмалар һәм музыка инструментлары белән тәэмин итү мәсьәләсе дә актуаль булып кала.

Россия Федерациясе Мәдәният министрлыгының 2008 елның 20 февралендәге № 32 боерыгы белән расланган мәдәни-ял учреждениеләре өчен минималь ресурс тәэминатының типлаштырылган исемлеге, шулай ук Татарстан Республикасы Мәдәният министрлыгының 2013 елның 13 февралендәге № 86 боерыгы белән расланган муниципаль хезмәтләрнең модель сыйфат стандартлары булуга карамастан, Теләче муниципаль районындагы мәдәни-ял учреждениеләренә матди-техник жиһазландыру таләпләренә туры килүче өлеше 80 % тан артмый.

Шулай итеп, каралган проблемаларны чишү системалы якын килүне һәм программалы-мәгънәле методларны куллануны таләп итә. Республикада һәр кешенең мәдәни тормышта катнашу һәм мәдәният учреждениеләреннән файдалану, мәдәни кыйммәтләргә керү хокукларын тәэмин итү, шулай ук элек тушланган һәм мәдәни потенциалны үстерү, беренче чиратта, авыл жирлегендә, Ярдәмче Программаны эшләүнен актуальлеген билгели.

II. Ярдәмче программаның төп максатлары һәм бурычлары.

Максатчан индикаторлар һәм аны гамәлгә ашыру нәтижәлегә күрсәткечләре

Ярдәмче Программаның төп максаты - Теләче муниципаль районы территориясендә бердәм мәдәни килекне саклау һәм үстерү. Күрсәтелгән максатка ирешү өчен түбәндәге программалы бурычларны чишү күздә тотыла.

Ярдәмче программаның максаты-мәдәният өлкәсендә сәясәтне гамәлгә ашыру чараларының комплекслы системасын камилләштерү, нәтижәле эшчәнлек һәм Теләче муниципаль районы халкына ижади коллективлар һәм мәдәният учреждениеләре тарафыннан хезмәт күрсәтү өчен хокукый, икътисадый һәм оештыру шартларын үстерү һәм ныгыту:

- ялны оештыру өчен шартлар тудыру һәм район халкын мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәэмин итү;
- гражданнарның мәдәният учреждениеләре хезмәтләреннән кинрәк файдалануын тәэмин итү;
- өзлексез һөнәри белем бирү системасында муниципаль мәдәният учреждениеләре эшчәнлеген камилләштерү;

- гражданнарның мәдәни тормышта катнашуына хокукларын һәм ижәт иреген тәэмин итү һәм халыкның ижади үсеше өчен шартлар тудыруда ярдәм итү;
- Теләче муниципаль районында яшәүче барлык халыкларның тулы хокуклы социаль һәм милли-мәдәни үсеше өчен шартлар тәэмин итү;
- мәдәният учреждениеләре күрсәтә торган муниципаль хезмәтләрнең сыйфатын күтәрү.

«2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында мәдәни-ял итү эшчәнлеген үстерү» ярдәмче программасы мәдәният учреждениеләре бурычларына ирешүгә юнәлдерелгән.

Ярдәмче программаның бурычлары булып түбәндәгеләр торалар:

- мәдәният өлкәсе оешмаларының махсус жиһазларын модернизацияләүгә, музыка инструментларын сатып алуга, компьютер технологияләрен кертүгә, матди базаны ныгытуга ярдәм итү;
 - гражданнарның муниципаль мәдәният учреждениеләре хезмәтләрнен кинрәк файдалануын тәэмин итү;
 - авыл мәдәният учреждениеләре белән консультатив-методик эш алып баруның нәтижәлелеген арттыру;
 - мәдәният учреждениеләре эшчәнлеген техник яктан тәэмин итү, ижади чаралар, фестивальләр, конкурслар белән тәэмин итү һәм аларга хезмәт күрсәтү;
 - мәдәният учреждениеләрендә һөнәри кадрлар әзерләү системасын камилләштерү;
 - мәдәният учреждениеләрендә сәләтле балаларның ижади потенциалын үстерү өчен шартлар тудыру;
 - кадрларның квалификациясен күтәрү системасын камилләштерү;
 - мәдәният учреждениеләрендә матди-техник базаны ныгыту;
 - мәдәният өлкәсендә күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатын һәм төрлелеген арттыру өчен шартлар тудыру;
 - мәдәният өлкәсен үстерүнең оештыру, икътисадый һәм хокукый механизмнарның камилләштерү;
 - үзешчән халык ижәти өлкәсендә ижади проектларга конкурс нигезендә бирелә торган ярдәм механизмнарның үстерү;
 - Теләче муниципаль районында яшәүче халыкларның мәдәниятен жәмгыятьнең рухи кыйммәтләренең бербөтен системасы буларак саклап калу өчен шартлар тудыру;
 - сәламәт яшәү рәвешенә юнәлдерелгән мәгълүмат өлешен арттыру өчен, шулай ук традицион мәдәни, эхлакый һәм гайлә кыйммәтләренә оештыру һәм башка шартлар тудыру.
- Ярдәмче программаның төп чараларын гамәлгә ашыруның көтелә торган нәтижәлелеге индикаторлары исемлеге 1 таблицада китерелгән.

1 таблица

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру нәтижәлелеге индикаторлары

Индикаторлар	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Район мәдәният учреждениеләрендә тамашачылар санын арттыру, мең кешегә житкерү	119147	136950	139552	142343	145332	148432	148150	148150
Клуб формированиеләрендә катнашучы халыкның чагыштырма күләмен арттыру-процент	17	18	19	20	21	22	22	22
Муниципаль мәдәният учреждениеләренә	1,7	1,8	1,9	2,0	2,1	2,2	2,2	2,2

Йөрүлөрнөң саны									
арту-процент									

III. Ярдәмче программа чаралары исемлеге

Өлеге Ярдәмче программа кысаларында 1 номерлы кушымта нигезендә түбәндөгә чаралар системасы гамәлгә ашырылачак:

- муниципаль мәдәният учреждениеләрен мәдәни хезмәт күрсәтү сыйфатын яхшырту максатыннан, заманча тавыш, яктылык, видеопроекция, компьютер җиһазлары, сәхнә костюмнары белән тәэмин итү һ.б.;
- район фестивальләре, конкурслары, ижади акцияләр, шул исәптән балалар һәм яшьләр өчен дә үткәру;
- үзешчән халык ижаты коллективларына район, республика, бөтенроссия фестивальләрендә, конкурсларда катнашу өчен ярдәм күрсәтү;
- мәдәният учреждениеләре кадрларының квалификациясен күтәрү программасын тормышка ашыру;
- муниципаль мәдәният учреждениеләре арасында ел саен үткәрелә торган ижади проектлар конкурслары үткәру.

IV. Ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның социаль-икътисадый нәтижәләлеген бәяләү

Ярдәмче программа тормышка ашырылу мәдәният өлкәсен районның социаль һәм икътисади үсешенә чын ресурсларының берсе итәргә мөмкинлек бирәчәк. Мәдәният өлкәсен модернизацияләү мәдәният учреждениеләренә эшчәнлегенә нәтижәләлеген арттыруга, күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатын яхшыртуга китерәчәк. Заманча технологияләргә куллану халыкның мәдәни кыйммәтләргә, чараларга һәм хезмәтләргә керүен арттырачак.

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру нәтижәләре түбәндәгеләр булачак:

- мәдәният учреждениеләрендә түләүле чараларда тамашачылар санын 2021 елда 4803 кешедән 2028 елда 5160 кешегә кадәр арттыру;
- Теләче муниципаль районының гомуми халкынан клуб формалаштыруларда катнашучы халыкның өлешен 2021 елда 3,0 проценттан 2028 елда 4,2 процентка кадәр арттыру;
- муниципаль мәдәният учреждениеләрендә тамашачылар санын 2021 елда 119 147 кешедән 2028 елда 148 150 кешегә кадәр арттыру;
- мәдәният учреждениеләренә матди-техник базасын ныгыту;
- мәдәният учреждениеләрен заманча таләпләргә туры китереп җиһазлау;
- мәдәният учреждениеләрен эксплуатацияләү куркынычсызлыгын тәэмин итү;
- халыкның күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатыннан канәгать булу дәрәжәсен күтәрү.

Ярдәмче программаны гамәлгә ашырганда финанс куркынычлары барлыкка килергә мөмкин:

- программа чараларын гамәлгә ашыруга бер ел кысаларында бюджет акчаларын тулысынча бүлеп бирү белән бәйлә рәвештә, шуның нәтижәсендә планлаштырылган чараларны үтәү күләмнәре үзгәрергә мөмкин;
- өстенлекле проектларда һәм чараларда акча концентрациясе белән бәйлә аерым программа чараларына чыгымнарны арттыру (кыскарту) белән бәйлә, шуна бәйлә рәвештә финанслау күләмнәре аныклана, бу ярдәмче программага үзгәрешләр кертүне таләп итә;
- программа чаралары кысаларында сатып алу каралган товарларның һәм хезмәт күрсәтүләрнең аерым төрләренә бәяләр арту белән бәйлә, бу аерым программа чараларына чыгымнарны арттыруга китерәчәк.

«2021-2028 елларга
Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районында
мәдәни-ял эшчәнлеген үстерү»
Ярдәмче программасына
1 номерлы кушымта

«2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында мәдәни-ял эшчәнлеген үстерү»
Ярдәмче программасы төп чаралары

№ т/б	Исеме	Жаваплы башкаручылар	Үтәү сроклары	Еллар буенча финанслау күләме, мең сум							
				2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Төп чара: Клуб оешмаларын үстерү											
1. Халык ижаты һәм үзешчән сәнгать үсеше											
1.1.	Район халык коллективларын ың гастрольләр эшчәнлегенә ярдәм итү	МБУ «РМЙ»	2021-2028 еллар	60,92	73,25	81,45	59,15	380,75	361,85	298,70	368,25
1.2.	Республика кинәшмәләрендә, семинарларда, мастер-классларда, кадрларның квалификациясен күтәрү һәм яңадан эзерләү курсларында катнашу	МБУ «РМЙ»	2021-2028 еллар	40,92	45,25	49,25	50,25	295,67	259,60	202,85	246,16
2. Мәдәният учреждениеләренең матди-техник базасын ныгыту											

2.1.	Район мэдэнигт учреждениелэре н музыка кораллары, акустика аппаратурасы, техник чаралар, сэхнэ костомнары һәм башкалар белэн тээмин итү	МБУ «РМЙ»	2021-2028 еллар	300,03	373,88	450,00	380,60	1110,80	1520,35	2055,00	3228,90
2.2.	Мэдэнигт учреждениелэре н компьютерлар белэн тээмин итү, электрон почта эшен системалаштыру, челгэр технологияларен үстөрү буенча эшнэ девам итү	МБУ «РМЙ»	2021-2028 еллар	282,53	307,06	347,60	187,60	930,65	985,40	810,00	1115,60
2.3.	Мэдэнигт һәм сэнгать учреждениелэре н көзгө-кышкы шаргларда эшлэргэ эзерлэү	МБУ «РМЙ»	2021-2028 еллар	42,88	56,17	57,60	87,60	1277,00	230,41	250,50	348,45
2.4.	Район мэдэнигт учреждениелэре н беренчел янгынга каршы саклану чаралары белэн	МБУ «РМЙ»	2021-2028 еллар	45,80	51,00	63,40	73,60	182,40	183,35	185,00	192,65

«2021-2028 елларга
Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районы
мәдәниятен үстерү»
муниципаль программасына
4 номерлы кушымта

«2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы мәдәният өлкәсендә чаралар үткәру» ярдәмче программасы

Ярдәмче программа паспорты

Ярдәмче программаның атамасы	«2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы мәдәният өлкәсендә чаралар үткәру» (алга таба - Ярдәмче программа)
Ярдәмче программаның заказчысы	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты
Ярдәмче программаның төп эшләучеләр	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының «Район Мәдәният йорты» МБУ
Ярдәмче программаның максаты	Мәдәният өлкәсендә чаралар оештыру һәм уздыру
Ярдәмче программаның бурычлары	<ul style="list-style-type: none"> - профессиональ коллективлар, башкаручылар һәм авторлар катнашында спектакльләр, концертлар, башка театр-тамаша һәм күргәзмә чаралары үткәру; - төрле консультацияләр эшен оештыру, тематик кичәләр, телдән журналлар, ижади очрашулар циклы, мәгърифәтчелек эшчәнлегенң башка формалары үткәру; - төбәк һәм жирле гореф-гадәтләр һәм традицияләр нигезендә массакуләм театральләштерелгән бәйрәмнәр һәм тамашалар, халык күнел ачулары, йолалар һәм ритуаллар үткәру; - халыкның төрле төркемнәренң ялын оештыру, шул исәптән ял һәм бию кичәләре, дискотекалар, яшьләр баллары, карнаваллар, балалар иртәләре, уен һәм башка мәдәни-күнел ачу программалары; - китапханәләренң һәм музейларның мәдәни-агарту эшчәнлеген үстерү; - китапханәдән файдаланучыларның киң даирәсен жәлеп иту максатыннан чаралар, конкурслар оештыру һәм үткәру; - истәлекле даталарга, вакыйгаларга багышланган китапханә чараларын оештыру һәм үткәру; - район әһәмиятендәге чараларны оештыру һәм үткәру; - Теләче муниципаль районының мәдәният өлкәсен төбәкара, Бөтенроссия һәм халыкара чараларда тәкъдим иту; - Теләче муниципаль районы территориясендә мәдәниятне үстерү өчен стимуллар тудыру
Ярдәмче программаның тормышка ашыру механизмы	Ярдәмче программаның гамәлгә ашыру кушымта итеп бирелгән чаралар планы нигезендә гамәлгә ашырыла
Мөһим максатчан индикаторлар һәм күрсәткечләр	<ul style="list-style-type: none"> - чараларда катнашучы халыкның чагыштырма авырлыгын арттыру; - мәдәният өлкәсендә төрле дәрәжәдәге чаралар санын арттыру;

	- кулланучылар саны, китапханэлэргә йөрү, китапханэләр фондларының мөрәжәгать итү саны арту; - үткәрелгән чараларны, конкурсларны арттыру
Ярдәмче программаны тормышка ашыру срогы	2021-2028 еллар
Ярдәмче программаны финанслау күләмнәре	Ярдәмче программаны 2021-2028 елларда финанслауның гомуми күләме Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы бюджеты исәбеннән 10638,32 мең сум тәшкил итә, шул исәптән еллар буенча: 2021 ел – 128,91 мең сум; 2022 ел – 362,00 мең сум; 2023 ел – 1853,13 мең сум; 2024 ел – 2949,93 мең сум; 2025 ел – 4294,35 мең сум; 2026 ел – 350,00 мең сум; 2027 ел – 350,00 мең сум; 2028 ел – 350,00 мең сум. Ярдәмче программаны финанслау күләме фаразланган характерда һәм чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Теләче муниципаль районы бюджеты турында Теләче муниципаль районы Советы карары нигезендә төгәлләштереләчәк
Социаль һәм бюджет нәтижәләгә күрсәткечләре ярдәмче программасын гамәлгә ашыруның көтелгән соңгы нәтижәләре	- мәдәният учреждениеләрендә түләүле чараларда тамашачылар санын 2021 елда 4803 кешедән 2028 елда 5160 кешегә кадәр арттыру; - мәдәният өлкәсендә төрле дәрәжәдәге чаралар санын 2021 елда 4700дән 2028 елда 4976га кадәр арттыру; - китапханэлэргә, музейларга йөрүне арттыру
Ярдәмче программаны тормышка ашыру белән идарә итү һәм аның үтәлеше барышын тикшереп торыу буенча оештыру схемасы	Ярдәмче программаны тормышка ашыруны контрольдә тотуны Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты, Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеге, Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының Финанс-бюджет палатасы оештыра. Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру кысаларында бюджет акчаларын тотуны контрольдә тоту законнарда билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла

1. Проблеманың характеристикасы һәм Ярдәмче программаның максаты

Бүген авыл жирлегендә һәм район үзегендә мәдәни-ял учреждениеләре сәламәт яшәү рәвешен пропагандалау, балалар, үсмерләр, яшьләр һәм өлкәннәрнең эхлакый һәм рухи тәрбиясе, китап һәм укуны барлык катламнар арасында популярлаштыру, шулай ук барлык халык төркемнәре өчен тулы кыйммәтле ял оештыруның төп базасы булып тора.

Алар бәйрәмнәр һәм йолалар, ритуаллар, халык йөрешләре, чаралар, халык һәм һөнәри бәйрәмнәр, эшчеләр һәм балаларның жәйге һәм кышкы ялына вакытында һәм сыйфатлы эзерлек һәм үткәргүгә зур әһәмият бирәләр. Кышын бәйрәм үзәге булып РДК, үзәк майдан тора. Бәйрәмдә районның барлык хезмәт коллективлары, сәнгать үзешчәнлеге катнашучылары, укучылар катнаша. Район китапханәләрендә истәлекле даталарга, вакыйгаларга, тематик, төбәкне өйрәнү, танып белү чаралары үткәрелә.

Районда 30 мәдәни-ял итү учреждениесе мәдәни хезмәт күрсәтә, шул исәптән:

- МБУ «Район мәдәният йорты», 16 авыл мәдәният йорты, 12 авыл клубы, 1 автоклуб.

2025 елда 4863 мәдәни-ял чарасы үткәрелгән, шул исәптән балалар һәм үсмерләр өчен – 1794. Акчага үткәрелгән чаралар – 363, шул исәптән балалар өчен – 0.

Мәдәният хезмәткәрләре, заман белән бергә атлап, халыкка мәдәни хезмәт күрсәтүнең төрле ысулларын кулланалар. Барлык оештыру эшләрендә һәм төрле чаралар үткәрүдә аларга район мәдәният йорты, авыллар арасындагы китапханә методистлары ярдәм итә.

Массакүләм бәйрәмнәр, йола-гамәли тематик чаралар гомумкешелек идеяләрен, үз-үзенә тоту нормаларын, социаль хисләрен, сәнгати зәвыкны һәм эстетик күзаллауларны формалаштыруга сизелерлек йогынты ясай.

Район мәдәният йортында, авыл мәдәният йортларында, авыл клубларында чаралар үткәрелә: Яңа ел бал-маскарады, Иске Яңа ел, Ватанны саклаучылар көне, “Нәүрүз”, “Масленица”, Өлкәннәр көне, милли бәйрәм Сабантуй, Яшьләр көне, Россия флагы көне, Республика көне һ.б. Шулай ук район конкурслары үткәрелде: “Созвездие - Йолдызлык”, “Без Тукай варислары”, “Озын толым”, “Төп йорт килене”, “Талантлы яшьләр - халкыбыз горурыгы”, “Моннар агыла туган жирдә”, “Минем гаиләм – минем байлыгым” һ.б.

Китапханәләрдә тематик кичәләр, очрашулар, озату кичәләре, 1 июнь – Балаларны яклау көненә рәсем конкурслары, Г.Тукайның туган көненә, Жиңгү көненә багышланган шигырь уку конкурслары, ел нәтижәләре буенча “Елның иң актив укучысы”, “Иң күп укучы гаилә” һ.б. конкурслар, викториналар, Яңа елга конкурслар үткәрелә. Бүгенге көндә яхшы эш тәҗрибәсе бар – ул туган як шагыйрьләре һәм язучылары белән очрашулар оештыру.

Алар алдында шулай ук бурыч тора - укучы билетын арттыру, уку активлыгын күтәрү, халыкны китапка һәм укуга жәлеп итү, фикер алышулар, уку нәтижәләрен үткәрү. Шулай ук күбрәк балаларны “Мәдәни көндәлек” проектына, уку вакытынан тыш танып белү һәм мәдәни ялга жәлеп итү.

Иң танылган милли бәйрәм “Сабантуй”ның колориты, татар халкының көнкүреше һәм горел-гадәтләре бүген дөнъяның һәр почмагында таныш. Гадәттә бәйрәм июнь аенда уза.

Татарстан Республикасы көне 30 августта, гадәттәгечә, киң колач һәм шатлык белән билгеләп үтелә.

Клуб формированиеләренең сәнгать юнәлешендәге ижади эше концертлар һәм спектакльләр белән чыгышлар оештыру, конкурсларда һәм башка ижади чараларда катнашуны күздә тоту. Ел саен мәдәният йортларының ижади коллективлары тамашачыларга үзләренең хисап яки юбилей концертларын тәкъдим итә, ижади сезоннарын тәмамлай.

Май ахырында 1 июнь Халыкара балаларны яклау көненә бәйрәм итүгә багышланган чаралар башлана. Берничә сәгатькә РДК каршындагы мәйданчык балачак дөнъясына әверелә. Яшь яшәүчеләр өчен клуб учреждениеләрендә күңелле бәйрәм тамашалары уза.

Традицион рәвештә, районда Халыкара өлкәннәр көне һәм Халыкара инвалидлар көне, сезонлы авыл хужалыгы ярминкәләре, Авыл хужалыгы хезмәткәрләре көне һәм башка бәйрәм чаралары үткәрелә. Һәр чара ел саен үткәрелсә дә, һәрвакыт яңа сценарий идеясе, кызыклы чара уздыру, оригиналь бизәлеш тәкъдим ителә.

Шул ук вакытта профессиональ коллективларны да, ижади коллективларны да үстерү, мәдәни эшчәнлеккә ижади яшьләргә жәлеп итү өчен стимуллар тудыру максатыннан, үз эченә алган адреслы ярдәм күрсәтү комплекслы системасын формалаштырырга кирәк:

- ижат коллективларын һәм башкаручыларны сәнгать ягынан камилләштерү, фестивальләр, конкурслар, күргәзмәләр үткәрү проектларына ярдәм итү юлы белән һөнәри сәнгатьне пропагандалау, шулай ук коллективларның төбәк, бөтенроссия, фестивальләр, конкурсларда катнашуы өчен шартлар тудыру;

- үзешчән сәнгать ижаты фестивальләре, смотрлары, конкурслары үткәрү һәм төрле дәрәжәдәге чараларда катнашуны оештыру;

- конкурслар, күргәзмәләр, фестивальләр һ.б. оештыру аша яшь талантларны ачыклау, сәләтле балаларга ярдәм итү, аларга бөтенроссия һәм халыкара конкурсларда һәм

фестивальләрдә катнашу мөмкинлеге бирү аша ижади ресурсларны даими яңарту.

Халык ижатына ярдәм итүнең комплекслы системасын формалаштырмыйча, әлеге ярдәмче программада каралган яшь талантларны ачыклау һәм аларга ярдәм күрсәтүдән башка мәдәни хезмәт күрсәтүнең сыйфаты кимү куркынычы, ижат коллективларында халыкның кызыксынуы кимү, мәдәният өлкәсендә белем алуга ихтыяж кимү һәм, нәтижәдә, тармакның кадрлар потенциалын югалту куркынычы туа.

II. Ярдемче программаның төп максатлары һәм бурычлары.

Максатчан индикаторлар һәм аны гамәлгә ашыру нәтижелелеге күрсәткечләре

Ярдәмче программаның төп максаты-Теләче муниципаль районы территориясендә мәдәният өлкәсендә чаралар оештыру һәм үткөрү.

Әлеге максатка ирешү түбәндәге бурычларны хәл итүне күздә тотта:

- профессиональ коллективлар, башкаручылар һәм авторлар катнашында спектакльләр, концертлар, башка театр-тамаша һәм күргәзмә чаралары үткөрү;
- төрле консультацияләр эшен оештыру, тематик кичәләр, телдән журналлар, ижади очрашулар циклы, мэгърифәтчелек эшчәнлегенә башка формалары үткөрү;
- төбәк һәм жирле горейф-гадәтләр һәм традицияләр нигезендә массакуләм театральләштерелгән бәйрәмнәр һәм тамашалар, халык күңел ачулары, йолалар һәм ритуаллар үткөрү;
- халыкның төрле төркемнәренә ялын оештыру, шул исәптән ял һәм бию кичәләре, дискотекалар, яшьләр баллары, карнаваллар, балалар иртәләре, уен һәм башка мәдәни-күңел ачу программалары;
- китапханәләрнең һәм музейларның мәдәни-агарту эшчәнлеген үстерү;
- халыкның барлык катламнары арасында укуны популярлаштыру, кулланучыларны жәлеп итү максатыннан викториналар, конкурслар, китапханә чаралары үткөрү;
- истәлекле даталарны, вакыйгаларны яктырту, туган якны өйрәнү материалларын өйрәнү, таныш-белү чараларын үткөрү максатыннан;
- район әһәмиятендәге чараларны оештыру һәм үткөрү, Теләче муниципаль районының мәдәният өлкәсен төбәкара, Бөтенроссия һәм халыкара чараларда тәкъдим итү;
- Теләче муниципаль районы территориясендә мәдәниятне үстерү өчен стимуллар булдыру.

Ярдәмче программаның төп чараларын гамәлгә ашыруның көтелә торган нәтижелелеге индикаторлары исемлеге 1 таблицада китерелгән.

1 таблица

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру нәтижелелеге индикаторлары

Индикаторлар	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Район мәдәният учреждениеләрендә тамашачылар санын арттыру, мең кешегә житкерү	119147	136950	139552	142343	145332	148432	148150	148150
Клуб формированиеләрендә катнашучы халыкның чагыштырмача күләмен арттыру-процент	17	18	19	20	21	22	22	22
Муниципаль мәдәният учреждениеләренә йөрүләрнең саны арту-процент	1,7	1,8	1,9	2,0	2,1	2,2	2,2	2,2

Ярдэмче программаны гамэлгэ ашыру нәтижелелеге индикаторлары

Индикаторлар	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Түләүле чараларда катнашучы халыкның чагыштырма күләмен арттыру, процент	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Мәдәният өлкәсендә төрле дәрәжәдәге чаралар саны арту, саны	4700	4747	4794	4840	4863	4939	4968	5160
Музейләргә йөрүчеләр санының артуы	50	80	120	150	182	216	248	269

III. Ярдэмче программа чаралары исемлеге

Өлеге Ярдэмче программа кысаларында 1 номерлы кушымта нигезендә түбәндәге чаралар системасы гамэлгэ ашырылачак:

- музейда чаралар, район конкурслары үткәрү;
- китапханәләрдә чаралар, район конкурслары үткәрү, китап укуларын популярлаштыру, район халкы арасында фондлар ачу максатыннан;
- клуб учреждениеләрендә чаралар оештыру һәм үткәрү, район конкурслары, шул исәптән балалар һәм яшьләр өчен дә.

IV. Ярдэмче программаны гамэлгэ ашыруның социаль-икътисадый нәтижелелеген бәяләү

Ярдэмче программаны тормышка ашыру үзешчән сәнгать ижатын саклап калу һәм алга таба үстерү, халыкны мәдәният учреждениеләренә күбрәк жәлеп итү өчен шартлар тудыру, традицион халык мәдәниятен, милли горейф-гадәтләрен, йолаларын саклап калу мөмкинлеге бирәчәк.

Ярдэмче программаны гамэлгэ ашыру нәтижеләре түбәндәгеләр булачак:

- мәдәният учреждениеләрендә түләүле чараларда тамашачылар санын 2021 елда 4803 кешедән 2028 елда 5160 кешегә кадәр арттыру;
- мәдәният өлкәсендә төрле дәрәжәдәге чаралар санын 2021 елда 4700дән 2028 елда 4976га кадәр арттыру;
- халыкның барлык катламнары арасында укуны популярлаштыру, кулланучыларны жәлеп итү максатыннан викториналар, конкурслар, китапханә чаралары үткәрү;
- истәлекле даталарны, вакыйгаларны яктырту, туган якны өйрәнү материалларын өйрәнү максатыннан танып-белү чараларын үткәрү.

Ярдэмче программаны гамэлгэ ашырганда финанс куркынычлары барлыкка килергә мөмкин:

- программа чараларын гамэлгэ ашыруга бер ел кысаларында бюджет акчаларын тулысынча бүлеп бирү белән бәйлә рәвештә, шуның нәтижәсендә планлаштырылган чараларны үтәү күләмнәре үзгәрергә мөмкин;
- өстенлекле проектларда һәм чараларда акча концентрациясе белән бәйлә аерым программа чараларына чыгымнарны арттыру (кыскарту) белән бәйлә, шуңа бәйлә рәвештә финанслау күләмнәре аныклана, бу ярдэмче программага үзгәрешләр кертүне таләп итә;
- программа чаралары кысаларында сатып алу каралган товарларның һәм хезмәт күрсәтүләрнең аерым төрләренә бәяләр арту белән бәйлә, бу аерым программа чараларына чыгымнарны арттыруга китерәчәк.

«2021-2028 елларга
Татарстан Республикасы
Телече муниципаль районында
мәдәният өлкәсендә чаралар үткәру»
Ярдәмче программасына
1 номерлы кушымта

**Татарстан Республикасы Телече муниципаль районының мәдәният өлкәсендә чаралар үткәру буенча 2021-2028 елларга
каралган Төп программаның төп чаралары.**

№ т/б	Исеме	Жааплы башкаручылар	Үтәү сроктары	Еллар буенча финанслау күләме, мең сум							
				2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
1.	Район бәйрәмнәрен, конкурсларны, фестивальләрен, тематик кичеләрне, концертларны, театрлаштырылган тамашаларны, ял кичеләрен һәм башкаларны оештыру һәм үткәру.	МБУ «РМЙ»	2021-2028 еллар	79,91	317,00	1808,13	2762,00	4234,35	300,00	300,00	300,00
2.	Музей чараларын үткәру	МБМУ «Телече туган якны өйрәнү музее»	2021-2028 еллар	15,00	15,00	15,00	87,03	15,00	15,00	15,00	15,00
3.	Китاپларга һәм укуларга, район конкурсларына ярдәм итү һәм аларны тарату буенча китапханә чаралары үткәру	МБУ – Жирлекара китапханә	2021-2028 еллар	30,00	30,00	30,00	100,90	45,00	35,00	35,00	35,00
	БАРЫСЫ:			128,91	362,00	1853,13	2949,93	4294,35	350,00	350,00	350,00

«2021-2028 елларга
Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районы
мәдәниятен үстерү»
муниципаль программасына
5 номерлы кушымта

**«2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында
архив эшен үстерү» Ярдәмче программасы**

Ярдәмче программа паспорты

Ярдәмче программаның атамасы	«2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында архив эшен үстерү» (алга таба - Ярдәмче программа)
Ярдәмче программаның заказчысы	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты
Ярдәмче программаның төп эшләучеләр	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының Архив секторы
Ярдәмче программаның максаты	Архив эше белән идарә итү гражданныр, жәмгыять һәм дәүләт мәнфәгатьләрендә
Ярдәмче программаның бурычы	Архив фонды документларын һәм башка архив документларын саклауны, исәпкә алуны, туплауны һәм алардан файдалануны тәмин итү
Ярдәмче программаның гамәлгә ашыру сроклары	2021-2028 еллар
Еллар һәм чыганаclar буенча бүленеп, Ярдәмче программаның финанслау күләмнәре	2021-2028 елларда Теләче муниципаль районы бюджеты хисабына Ярдәмче программаны гомуми финанслау күләме 8827,73 мең сум тәшкит итәчәк, шул исәптән еллар буенча: 2021 ел – 521,71 мең сум; 2022 ел – 412,34 мең сум; 2023 ел – 874,14 мең сум; 2024 ел – 1391,52 мең сум; 2025 ел – 1519,12 мең сум; 2026 ел – 1246,80 мең сум; 2027 ел – 1366,30 мең сум; 2028 ел – 1488,80 мең сум. 2021-2028 елларда Программаны финанслауның гомуми күләме республика бюджеты хисабына 7,00 мең сум тәшкит итәчәк, шул исәптән еллар буенча: 2021 ел – 0,00 мең сум; 2022 ел – 7,00 мең сум; 2023 ел – 0,00 мең сум; 2024 ел – 0,00 мең сум; 2025 ел – 0,00 мең сум; 2026 ел – 0,00 мең сум; 2027 ел – 0,00 мең сум; 2028 ел – 0,00 мең сум. Ярдәмче программаны финанслау күләме фаразланган

	характерда һәм чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Теләче муниципаль районы бюджеты турында Теләче муниципаль районы Советы карары нигезендә төгәлләштереләчәк
Ярдәмче программаның максатларын һәм бурычларын гамәлгә ашыруның көтелгән соңгы нәтижеләре (елларга хас булган нәтижеләрне бәяләү индикаторлары) һәм аның бюджет нәтижелелеге күрсәткечләре	Ярдәмче программа чараларын гамәлгә ашыру 2028 елга кадәр артырга мөмкинлек бирәчәк: архив сектор биналарының архив документларын даими саклауны тәмин итүче норматив шартларга туры килү дәрәжәсе 98,9 процентка кадәр; архивлар тарафыннан билгеләнгән срокларда башкарылган соратуларның өлеше, бер ел эчендә кәргән соратуларның гомуми күләменә 98,9 процентына кадәр

I. Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру өлкәсенә гомуми характеристика, шул исәптән ул хәл итүгә юнәлдерелгән проблемалар

Архивларда сакланучы документларның сакланышын тәмин итү өчен норматив саклау шартларын булдыру кирәк, шул исәптән архив бинасында һәм бүлмәләрендә оптималь (норматив) режимнар. Норматив режимнар – янгынга каршы, саклау, температура-дымлылык, яктылык, санитар-гигиеник.

Архивлар янғын куркынычы аеруча зур булган объектлар исәбенә керә, чөнки аларда янучы чыганаclarдагы документлар саклана.

Теләче муниципаль районы башкарма комитетының архив бүлегендә 1929 елдан 2021 елга кадәр 16 меңнән артык эш саклана. Архивларда сакланучы документлар зур социаль әһәмияткә ия, чөнки алар социаль-хокукий характердагы мәгълүматларны үз эченә ала. Архив документларын саклау режимнары үтәлмәү нәтижәсендә югалту республика гражданнын хезмәт стажы, бүләкләүләр, реабилитация һәм башка кирәкле мәгълүматларны алу мөмкинлегенән мәхрүм итә ала.

2023 елда архив өчен җайлаштырылган салым бинасында капитал ремонттан соң, Теләче муниципаль районы башкарма комитетының архивы яңа адреска күчте: ТР, Теләче районы, Теләче авылы, Ленин урамы, 73 йорт. Архив секторы документларны саклауның норматив режимы, янғын һәм саклану куркынычсызлыгы белән тулысынча тәмин ителгән. Һәм бу юнәлештә максатчан эш алып бара.

Саклануны тәмин итү чаралары системасында документларның иминият күчәрмәсен ясау аерым урын алып тора, бу документ мәгълүматын саклау мөмкинлеген бирә. Моннан тыш, позитив пленкада куллану фонды булдыру аеруча кыйммәтле документларның оригиналларын кулланудан чыгаруны тәмин итә. Архивларда документларны цифрлаштыру кирәк тарала, бу документларны янадан торгызу һәм мәгълүматны оригиналларга мөрәжәгать итмичә куллану өчен яңа мөмкинлекләр һәм киң перспективалар бирә. Бу эшне активлаштыру өчен архивларга тиешле техника сатып алу кирәк.

II. Ярдәмче программаның максаты, бурычлары, ахыргы нәтижеләрне һәм аны гамәлгә ашыру сроклары

Ярдәмче программаның максаты - гражданныр, җәмгыять һәм дәүләт мәнфәгатьләрендә архив эшен идарә итү. Бу максатны гамәлгә ашыру Архив фонды һәм башка архив документларын саклау, исәпкә алу, комплектау һәм куллану бурычын хәл итүне күздә тотта.

Төп максат, бурычлар, нәтижеләрне бәяләү индикаторлары, шулай ук чаралар кысаларында финанслау күләмнәре аңа кушымтада күрсәтелгән.

Ярдәмче программаны тормышка ашыру вакыты – 2021-2028 еллар.

III. Ярдәмче программаны ресурслар белән тәмин итүне нигезләү

Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы бюджеты хисабына Ярдәмче программаны финанслауның гомуми күләме 8820,73 мең сум тәшкил итә, шул исәптән еллар буенча:

2021 ел – 521,71 мең сум;
2022 ел – 412,34 мең сум;
2023 ел – 874,14 мең сум;
2024 ел – 1391,52 мең сум;
2025 ел – 1519,12 мең сум;
2026 ел – 1246,80 мең сум;
2027 ел – 1366,30 мең сум;
2028 ел – 1488,80 мең сум.

Ярдәмче программаны финанслау күләме фаразланган характерда һәм чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Теләче муниципаль районы бюджеты турында Теләче муниципаль районы Советы карары нигезендә төгәлләштереләчәк.

IV. Ярдәмче программаның социаль-икътисади нәтижелелеген бәяләү

Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының архив бүлегендә сакланучы Архив фонды документлары 1929 елдан 2021 елга кадәр гражданның, жәмгыятьнең һәм дәүләтнең матди һәм рухи тормышын чагылдыра. Алар республика дәүләт үсешен тәмин итү, барлык дәүләт структураларының нәтижәле эшләве өчен кирәкле мәгълүматларны үз эченә ала.

Ярдәмче программа гамәлгә ашырылу дәүләт милке булган элекке документларны югалту куркынычын киметергә, тарихи-документаль мирас һәм республика мәгълүмат потенциалына зыян китерүне булдырмаска мөмкинлек бирәчәк, дәүләт институтлары, мәдәният, фән эшчәнлегенә, гражданның мәгълүмат алу һәм куллану конституцион хокукларын тәмин итүгә, шул исәптән аларның социаль ярдәм мәсьәләләрен хәл итү өчен кирәкле мәгълүматка тискәре нәтижеләрне булдырмаска ярдәм итәчәк. Ярдәмче программа социаль нәтижеләренә архив бүлекләре хезмәткәрләре һәм архив документлары кулланучыларының куркынычсызлыгын арттыру һәм эш шартларын яхшырту керә.

Ярдәмче программа тормышка ашырылуның иң мөһим икътисади нәтижәсе булып, янгыннар нәтижәсендә милекнең югалуын минимальләштерү булырга тиеш. Архив бүлекләренә биналары һәм милкенең янгын һәм саклану куркынычсызлыгы дәрәжәсен күтәрү тәмин ителәчәк.

Ярдәмче программа Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты архив бүлегә эшчәнлегенә стратегик максатына ирешүгә (Татарстан Республикасы Архив фонды документларын һәм гражданның, жәмгыять, дәүләт мәнфәгатьләрендә башка архив документларын саклауны, исәпкә алуны, туплауны һәм куллануны тәмин итү) юнәлдерелгән.

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру мөмкинлек бирәчәк:

- документларны саклау өчен оптималь шартлар тудырырга;
- документларның оригиналларын югалткан яки зыян күргән очракта, документларны саклау максатларында уникаль һәм аеруча кыйммәтле документларның иминият фондын булдыру;
- күрсәтелә торган дәүләт хезмәтләренә нәтижелелеген һәм сыйфатын арттыру, архив документларындагы мәгълүматтан файдалану мөмкинлеген киңәйтү.

«2021-2028 елларга
Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районында
архив эшен үстерү»
муниципаль программасына
1 номерлы кушымта

**«2021-2028 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында
архив эшен үстерү» төп чаралары**

№	Исеме	Жаваплы башкаруч ылар	Финанслау күләме еллар буенча, мең сум							
			2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Төп чара: Архив эше өлкәсендә дәүләт сәясәтен гамәлгә ашыру										
1.	Архив бинасында янгынга каршы, сак, температура-дымлылык, яктылык һәм санитар-гигиена режимнарын тәэмин итү	ТМР башкарма комитеты	70,1	57,00	58,80	64,20	65,00	67,00	69,50	69,50
2.	Архив фонды документларын һәм башка архив документларын саклауны, исәпкә алуны, туплауны һәм алардан файдалануны тәэмин итү	ТМР башкарма комитеты	451,61	362,34	815,34	1327,32	1454,72	1179,80	1296,80	1419,30
БАРЫСЫ:			521,71	419,34	874,14	1391,52	1519,12	1246,80	1366,30	1488,80
БАРЛЫГЫ:			8827,73							